

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΒ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1993

ΑΡΙΘ. 4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου, Γνωρίσματα τῆς Ὁρθοδοξίας. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριφιδίου. — Μητροπ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Θεοφίλου, Ἄπο τὰ ἀπομνημονεύματα ἑνὸς πνευματικοῦ. — Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ἡ ἐποχιακὴ εὐλάβεια. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς... ἀπορίες. — Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Ἔστω καὶ στὸ παραπέντε. — Ἀρχιμ. Γεωργίου Στέφα, Μὲ ἀφορμὴ τῆ Σταυροπροσκύνηση. — π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. — Δημ. Φερούση, Ἐκκλησία καὶ Ραδιόφωνο. — Ἐπίκαιρα. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ Ἰ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Εἰδήσεις - Γεγονότα - Ἐκδόσεις.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

115 21 Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλέφωνο 72.10.734 • Προϊστάμενος
Τυπογραφείου: Σωκράτης Μανρογιάντος, Ἡπείρου 132 —
Πέραμα.

Γνωρίσματα τῆς Ὁρθοδοξίας

Ὅταν ὁ γράφων ἀρχισε νὰ σκέπτεται τί θὰ γράψῃ στὴν παρούσα σελίδα γιὰ τὴν ἐπικειμένη ἐορτὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἦλθαν στὸ νοῦ του περικοπὲς ἀπὸ ἔργα δύο διαπρεπῶν προτεσταντῶν θεολόγων. Πρόκειται γιὰ τοὺς ἀειμνήστους Καθηγητὲς Friedrich Heiler καὶ Ernst Benz, τῶν ὁποίων τὶς παραδόσεις εἶχε κάποτε παρακολουθήσει στὸ Marburg τῆς Γερμανίας. Καὶ οἱ δύο ὡς φίλοι τῆς Ὁρθοδοξίας συχνὰ προέβαλλαν τοὺς πνευματικὸς θησαυροὺς τῆς. Χαρακτηριστικὲς εἶναι οἱ ἐξῆς δύο διατυπώσεις τους, πού μᾶς καλοῦν σὲ κάποια αὐτοκριτικὴ, ἰδιαίτερος κατὰ τὸν ἐορτασμὸ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν ἔχει τονίσει: Ἡ Ὁρθοδοξία μὲ τὴ λατρεία τῆς «ἔχει διαφυλάξει πιστῶς τὴν παλαιοχριστιανικὴ καὶ παλαιοεκκλησιαστικὴ προᾶξι... Στὶς πλουσιώτατες μορφὲς τῆς λατρείας αὐτῆς περικλείεται τὸ ἴδιο μυστήριον, πὸν κάποτε στὸ παρελθὸν ἦταν κρυμμένο σὲ ἀπλούστερες μορφές. Ὅπως οἱ Χριστιανοὶ τοῦ δ' αἰῶνος, ὅπως οἱ Χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ἀποστόλων, ἔτσι ἐπίσης καὶ σήμερον οἱ πιστοὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς λαμβάνουν πείραν, ὅτι (στὴ λατρεία) ὁ Ἐσταυρωμένος καὶ Ἀναστάς Χριστὸς εἶναι παρὼν καὶ ὅτι μὲ Αὐτὸν ἡ δόξα καὶ ἡ μακαριότης τοῦ οὐρανοῦ κατέρχονται πάνω στὴ γῆ» (Friedrich Heiler, *Urkirche und Ostkirche*, München 1937, σ. 334).

Ὁ δεύτερος ἔχει κάμει τὶς ἐξῆς ἐπισημάνσεις:

«Ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει διαφυλάξει τὸν πρωταρχικὸ χαρακτήρα τῆς ἀτμοσφαιρᾶς τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τὴ χαρὰ, ἡ ὁποία στὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης περιγράφεται ὡς τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἀρχαιοτάτης Ἐκκλησίας. Ἡ χαρὰ αὐτὴ παρέμεινε μέσα στὴν Ὁρθοδοξία ὡς ὁ θεμελιώδης τόνος τῆς λατρείας: ἡ χαρὰ τῆς ἐνώσεως μὲ τὸν ζῶντα Κύριο. Στὴ χαρὰ αὐτὴ ἐκδηλώνεται ἡ ἀγαλλίασις ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ δυνάμεις τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου συνετρίβησαν, οἱ δαίμονες νικήθηκαν, τὸ βασίλειον τοῦ Σατανᾶ διαλύθηκε, τὸ κακὸ ἤδη κατ' οὐσίαν ἐκμηδενίσθη καὶ γιὰ τὸν ἀναγεννηθέντα ἄνθρωπον ἤδη ἔχει ἀνατελεῖ ὁ νέος αἰὼν τῆς θείας ζωῆς, δόξας καὶ ὠραιότητος, ἡ ζωὴ τῆς νέας δημιουργίας καὶ τοῦ καινοῦ κόσμου» (Ernst Benz, *Geist und Leben der Ostkirche*, Hamburg 1957, σ. 173).

Ἄρα γε ἐμεῖς στὴν ἀτομικὴ καὶ κοινωνικὴ διάστασι τῆς προσωπικῆς μας ζωῆς προβάλλομε βιωματικῶς τὴν Ὁρθοδοξία ὅπως τὴν παρουσιάζουν νοσησιαρχικῶς οἱ δύο ἐπιφανεῖς προτεσταντῆς; Ἄρα γε τὴ νοιῶθομε ὅχι ἀπλῶς ὡς ἱστορικοπολιτισμικὴν μουσειακὴν κληρονομιά, ἀλλὰ καὶ ὡς λυτρωτικὴ βίωσι τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ Ἀναστάτου, ὡς ἀναγέννησι, ὡς Ὁρθοπραξίαν, ὡς χαρὰ καὶ εἴσοδο στὴν καινὴ κτίσι;

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ Ι. ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Β' ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ Ε' ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

21. Ο ΠΡΟΣΦΕΡΩΝ & ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΟΣ

«Ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὀλοκάρπωσιν» (Γεν. κβ' 8).

Θαυμαστὴ ἡ ἀνεπιφύλακτος πίστις τοῦ Ἀβραάμ πρὸς τὸν Θεόν. Ἐξεδηλώθη μὲ τὴν πλήρη καὶ τελείαν ὑπακοήν του εἰς τὰ ἀλλεπάλληλα προστάγματα καὶ τὰς δοκιμασίας, εἰς τὰς ὁποίας τὸν ὑπέβαλεν ὁ ὕψιστος. Ἀποκορύφωσις δὲ αὐτῶν ἦτο ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ νὰ θυσιάσῃ τὸ μονάκριβο παιδί του, τὸν Ἰσαάκ, ὡς ὀλοκαύτωμα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. Μὲ τὴν ἐντολήν αὐτήν «ὁ Θεὸς ἐπέιραζε τὸν Ἀβραάμ», δηλ. ὑπέβαλεν εἰς δοκιμασίαν τὸν βαθμὸν τῆς πίστεώς του. Καὶ ἐκεῖνος εὐρέθη ἕτοιμος νὰ συμμορφωθῇ ἀπολύτως, χωρὶς καὶ νὰ ἐρωτήσῃ πῶς θὰ ἐκπληρωθοῦν ἔπειτα αἱ πρὸς αὐτὸν «ἐπαγγελίαι» τοῦ Θεοῦ, ὅτι «πατέρα πλήθους ἐθνῶν τέθεικά σε» καὶ «πληθύνων πληθυνῶ σε» (Ἐβρ. 5' 13). Ἀλλὰ «μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας» (αὐτόθι). Ἐκάνε ὑπόμονήν καὶ ἐστηρίχθη μὲ ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐδικαιώθη, «λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ Θεός» (Ἐβρ. ια' 19).

1. Ἴδου λοιπὸν ὁ Ἀβραάμ ἐπὶ τὸ ἔργον. Ἐτοίμασε τὰ ξύλα διὰ τὴν θυσίαν· «καὶ ἐπέθηκεν Ἰσαάκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ... καὶ ἐπορεύθησαν οἱ δύο ἅμα» εἰς τὸν τόπον τῆς θυσίας.

Ποῦ νὰ ἐφαντάζετο ὁ Ἀβραάμ ὅτι αὐτὴ ἡ σκηνή, μὲ τὸν Ἰσαάκ νὰ ἀνεβαίνει στὸ βουνὸ φορτωμένος τὰ ξύλα διὰ τὴν θυσίαν, προεικόνιζε τὸν Χριστόν, ὅταν «βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἐβραϊστὶ Γολγοθᾶ, ὅπου ἐσταύρωσαν αὐτόν»! (Ἰω. ιθ' 17-18).

Ὁ Ἰσαάκ βεβαίως δὲν ἐχρειάζετο νὰ σφαγιασθῇ. Μόνον τὸν τύπον προεικόνισε τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο, ὅταν μὲ ἀπορίαν ἠρώτησε τὸν Ἀβραάμ· «πάτερ... ἰδοὺ τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα» (ἀλλὰ) ποῦ ἐστὶ τὸ πρόβατον τὸ εἰς ὀλοκάρπωσιν;», ὁ πατέρας του ἀπήντησε, προφητικᾶ· «ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὀλοκάρπωσιν τέκνον».

Καὶ εἰς μὲν τὴν περίπτωσιν ἐκείνην εὐρέθη

ἐνώπιόν των ἓνα κριάρι· καὶ ὁ Ἀβραάμ «ἀνήνεγκεν αὐτὸ εἰς ὀλοκάρπωσιν ἀντὶ Ἰσαάκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ»· ἀλλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου δὲν ἦτο ἀρκετὸν νὰ θυσιασθῇ ἓνα κοινὸν σφάγιον. Εἶναι «ἀδύνατον αἷμα ταύρων καὶ τράγων συγχωρεῖν ἁμαρτίας» (Ἐβρ. ι' 4).

Διὰ τοῦτο ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀβραάμ «ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὀλοκάρπωσιν» τότε μὲν ἔγινε σκιωδῶς μόνον πραγματικότης μὲ τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὴν θυσίαν ἐνός κριοῦ, εἰς τὸ φῶς ὅμως τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐμφανίζεται ὁ «Χριστὸς παραγενόμενος ἀρχιερεὺς», διὰ νὰ προσφέρῃ τὴν ἐξίλαστήριον θυσίαν ὑπὲρ τοῦ κόσμου... «διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος» ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ (Ἐβρ. θ' 12). Διότι μόνον «τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἅμαμον τῷ Θεῷ, καθαρῶς τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων» (αὐτόθι 14). Καὶ εἶναι μοναδικόν, καὶ δὲν μπορεῖ μὲ τίποτε ἄλλο νὰ ἀναπληρωθῇ, τὸ τίμημα τοῦτο τῆς σωτηρίας μας. Καὶ πρέπει νὰ τὸ συνειδητοποιήσωμεν· «εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε... ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἁμνοῦ ἁμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ» (Α' Πέτ. α' 18). Μόνον ὁ Θεάνθρωπος σώζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν «ὀψωνίων τῆς ἁμαρτίας».

3. Ἐὰν καὶ διὰ τὸν κριὸν ἐκεῖνον ποῦ ἐθυσιάσθη ἀντὶ τοῦ Ἰσαάκ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἴσχυσε ὁ λόγος ὅτι «ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὀλοκαύτωσιν» — ὁ Θεὸς τὸν παρουσίασεν ἐκείνην τὴν ὥραν διὰ νὰ πάρῃ τὴν θέσιν τοῦ Ἰσαάκ καὶ σωθῇ τὸ τέκνον αὐτὸ τῆς ἐπαγγελίας (Γαλ. δ' 23) — ἅς μὴ λησμονοῦμεν ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου («ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαάκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν» [Γαλ. ε' 28]), «ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ» (αὐτόθι δ' 4), νὰ ἔλθῃ ὡς «ἁμνὸς τοῦ Θεοῦ ἄρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Καὶ ὄντως «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν ἦχθη» (Πράξ. η' 32). Καὶ «εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας (τοῦ κόσμου) διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανερωται» (Ἐβρ. ι' 16).

Εἰς ὅλας τὰς ἄλλας θυσίας ξεχωρίζει ὁ θύτης ἀπὸ τὸ θῦμα· ὁ προσφέρων τὴν θυσίαν ἀπὸ τὸ προσφερόμενον θῦμα. Ἀλλὰ εἰς τὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ Αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι ὁ «προσφέρων» καὶ ὁ «προσφερόμενος» εἰς θυσίαν. Διὰ τὴν προσφορὰν

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ

Τού Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως κ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ

—Μὰ δὲν θὰ τοὺς προσέξατε. Δὲ μπορεῖ. Ὅλοι μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι, καὶ δὲν εἶναι. Ὑπάρχουν ὅμως πολλοί. Γιὰ νὰ τοὺς βρῆτε, γιὰ νὰ τοὺς διακρίνετε, πρέπει νὰ τοὺς δεῖτε τὸν καθένα μόνον του κι ἀποκλειστικά. Ἐγὼ γιὰ ἓνα καλὸ γιατρὸ χριστιανὸ πιστεύω, πὼς μπορεῖ κάθε μέρα καὶ κάθε στιγμή ν' ἀνανεώνεται. Φτάνει μόνον νὰ κατέχει καλὰ καὶ σωστὰ τὴν χριστιανικὴ θρησκεία, καὶ νὰ νιώθει τὴν ἀνάγκη ν' ἀνανεώνεται καὶ νὰ γνωρίζει ὅτι μὲ τὴν δική του ἰκανότητα δὲν τὸ πετυχαίνει. Τότε ἂν νιώθει μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θὰ τὴν ἐπιδιώκει πάντα αὐτὴν τὴν ἐπικοινωνία, μὲ τὸν Διδάσκαλο. Καὶ σὰν γιατρὸς ποὺ ζητᾶ περισσότερὴ ἐπιστήμη καὶ γνώση. Σκεφτήκατε ποτὲ τί εὐλογία θὰ ἦταν γιὰ τὸν ἀσθενῆ μιὰ τέτοια ἐπικοινωνία; Χωρὶς νὰ ὑποτιμῶ τὴν ἐνίσχυσή του ποὺ παίρνει ἀπὸ τὸ γιατρὸ ποὺ τοῦ ἐμπνέει μὲ τὴν ἀγάπη του τὴν ἐμπιστοσύνη! Θὰ μπορούσε νὰ τὸν λυτρώσει καὶ περισσότερο μιὰ ἐπικοινωνία θερμὴ μὲ τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα καὶ Διδάσκαλο καὶ Γιατρὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κι ἂν ἀκόμα δὲν ἔβλεπε ποτὲ θεραπεία. Διότι, γιατρέ μου, γιὰ τὴν θέλωμε νὰ θεραπευτοῦμε; Γιὰ νὰ μὴν ὑποφέρωμε καὶ γιὰ νὰ κρατηθοῦμε στὴ ζωὴ. Ἄν πετύχωμε, ὅταν πετυχαίνωμε μὲ τὴν προσευχή, νὰ μποροῦμε νὰ ὑποφέρωμε καὶ νὰ μὴν μᾶς φοβίζει ὁ θάνατος, ἔχομε ἤδη οὐσιαστικὰ θεραπευτεῖ.

.....
Ὁ Γιατρὸς αὐτὸς ὑπάρχει σήμερα, δὲν εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ, ὑπηρετεῖ ὅμως πάντα καὶ θὰ τὸ κάνει ὅσο θὰ ζεῖ μοιράζοντας στὸν ἄνθρωπο τὸν πονεμένο,

«νέος» πάντα, τὸ μοναδικὸ φάρμακο. Τὸ μυστικὸ ποὺ κάνει θαύματα, τὴν τέχνη τῆς προσευχῆς.

Θαύματα τέτοια μπορεῖ νὰ κάνει, καὶ κάνει κάθε χριστιανὴ μάνα μὲ τὴν προσευχή της. Ὁ κάθε ἄνθρωπος μὲ τὴν ὅποια ιδιότητά του. Εἰδικὰ ὅμως ὁ πατέρας καὶ ἡ μάνα, συνεργαζόμενοι μεταξὺ τους, κι ἂν μποροῦν καὶ γονατισμένοι. Αὐτοί, κι ἂν νιώθουν τὰ παιδιά τους κάποτε ἀπομακρυνόμενα ἀπὸ κοντὰ τους, ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς δικῆς τους, θεωρεῖστε τοὺς πὼς εἶναι λυτρωμένοι. Ἄν ἔχουν ἀναθρέψει τὰ παιδιά τοὺς συνεργαζόμενοι καὶ μὲ τὴν προσευχή τους, νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ ξαναγυρίσουν κοντὰ τους καὶ στὴν περιοχὴ τους. Φτάνει αὐτοὶ νὰ μὴ χάσουν τὴν ἐπαφή τους μὲ τὸν οὐρανό.

Τὰ θαύματα ποὺ γίνονται μὲ τὴν προσευχὴ καὶ στὸ σπῆτι μὲ τὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν τοὺς ἀπὸ χριστιανούς γονεῖς, γιὰ νὰ τὰ δεῖ κανεὶς, πρέπει νὰ ξέρει καὶ νὰ μπορεῖ νὰ προσεύχεται. Νὰ ἔχει μάτια καθαρά, νὰ γνωρίζει τὴ δική του ἀνθρώπινη ἀδυναμία γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ κάνει θαύματα. Κι ἀκόμα νὰ ξέρει, ὅτι χωρὶς θαῦμα δὲν μεγαλώνουν σωστὰ τὰ παιδιά, καὶ χαρακτήρες δὲν γίνονται χωρὶς τὴν συνεργασία τῆς μάνας καὶ τοῦ πατέρα μὲ τὸν Θεὸ καὶ συνδημιουργὸ τῶν παιδιῶν ποὺ φέρουν στὸν κόσμο.

Μ' ἓνα θαῦμα δημιουργηθῆκανε καὶ ἀνοίξανε τὰ μάτια τους στὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ κόσμου, μὲ θαῦμα μόνον θὰ γίνουμε καὶ πραγματικὰ παιδιά του, χριστιανοί.

8. ΤΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ ΠΟΥ ΚΕΡΔΙΖΟΥΝ

Τὰ χαρίσματα τῆς μάνας ποὺ ὑπάρχουν μέσα της

τῶν θυσιῶν ποὺ ὠρίζεν ἡ Π.Δ. «πᾶς ἀρχιερεὺς... (ἦτο) ἀναγκαῖον ἔχειν τι... ὃ προσενέγκη» (Ἐβρ. ἡ' 3). Ἄλλ' ὁ Χριστός, ὁ μέγας Ἀρχιερεὺς ἡμῶν, «ἑαυτὸν προσήνεγκεν» (αὐτ. θ' 14). Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰς εὐχὰς τῆς τελεσιουργίας τῆς Θ. Εὐχαριστίας οἱ ἱερουργοῦντες Τὸν δοξολογοῦν λέγοντες· «Σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος...». Καὶ προσθέτουν δύο περισπουδάστους λέξεις· «καὶ προσδεχόμενος καὶ διαδιδόμενος...»

Τὸ μὲν «προσδεχόμενος» σημαίνει ὁ Ἰδιος ὁ Χριστός, (ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος εἰς τὴν σταυρικὴν θυσίαν, καὶ εἰς τὴν «λογικὴν καὶ ἀναίμακτον λατρείαν» τῆς Θ. Εὐχαριστίας), Αὐτὸς πάλιν τὴν ἀποδέχεται μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς Τριάς ὁμοούσιος καὶ ἀχώριστος. Καὶ οὕτως ἔχομεν θυσίαν δεκτὴν, «εὐάρεστον τῷ Θεῷ τὴν λογικὴν λατρείαν ἡμῶν» (Ρωμ. ιβ' 1).

Τὸ δὲ «διαδιδόμενος» ἀναφέρεται εἰς τὴν μετὰ τὴν θυσίαν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χρι-

στοῦ. Ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ φέρεται εἰς τὴν Θ. Εὐχαριστίαν, καὶ εἰς χεῖρας τοῦ ἱερέως, ὡς «ὁ ἄρτος ὃν κλῶμεν» (Α' Κορ. ι' 16). Καὶ γίνεται «ὁ μελιζόμενος καὶ μὴ διαιρούμενος· ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος». Ὁ ἓνας καὶ ἀδιαίρετος Χριστὸς «μελίζεται» εἰς μερίδας διὰ νὰ μεταλάβουν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὁ καθένας μεταλαμβάνει τὸν ὅλον Χριστὸν — ὀλόκληρον τὸ σῶμά Του. «Ὅτι εἷς ἄρτος, ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν» (Α' Κορ. ι' 17). Καὶ μένει «ἀδαπάνητος» (ἀκέραιος καὶ ἀνεξάντλητος), μολονότι «πάντοτε ἐσθιόμενος» (συνεχῶς μεταλαμβανόμενος διὰ τῆς Θ. Κοινωνίας, χωρὶς νὰ διασπᾶται, ὅταν θύεται καὶ μελίζεται μυστηριακῶς ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ).

Μετέχοντες καὶ ἡμεῖς τακτικῶς τῆς Θ. Κοινωνίας — «μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης» — εἴθε νὰ μένωμεν ἐν Αὐτῷ καὶ Αὐτὸς ἐν ἡμῖν· καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. Ἀμήν.

χωρίς καμιά άμφισβήτηση έρχονται στην έπιφάνεια σέ κάποια κρίσιμη στιγμή. Καί υπάρχει σ' όλων τών μανάδων τίς καρδιές, σάν μητρότητα, σάν άγάπη όχι συνηθισμένη, σάν πλούτη χαρισμένα σέ κάθε μάνα, πού όμως παραμένουν σέ λανθάνουσα κατάσταση, όσο δέν χρειάζονται. Αυτό γίνεται μέ όλα γενικά τά χαρίσματα. Δέν ενεργοποιούνται όμως, όπως παρατηρούμε, παρά μόνο τότε πού χρειάζονται πολύ, τότε πιέζουν και βρίσκουν διέξοδο και ενεργοποιούνται. 'Υπάρχουν άνθρωποι πτωχοί, μέ πνεύμα δημιουργικό όμως. Τους πιέζει ή φτώχεια, ή πείνα, ή δυστυχία. Γι' αυτό άκούγεται κι εκείνο τό «ή πείνα τέχνας κατεργάζεται». 'Υπάρχει κι ένα περιστατικό κάτι σάν άνέκδοτο πού φωτίζει όμως άκριτά αυτή την άλήθεια.

'Αναφέρει για έναν έπιστάτη ένός μεγάλο σχολείου σέ μιá μεγάλη εύρωπαϊκή πόλη. Πού όμως ήταν έντελώς άγράμματος. Καί κάποτε ή 'Εφορευτική 'Επιτροπή τού σχολείου σκέφτηκε πώς ένα τέτοιο εκπαιδευτήριο δέν έπρεπε νά έχει έναν άγράμματο έπιστάτη. Δέν θα ήταν καλό φαινόμενο για τά παιδιά. Γι' αυτό και τόν απέλυσαν. Κι ό έπιστάτης ή ό κλητήρας (κάπου αναφέρεται σάν κλητήρας, μπορεί νά ήταν και τά δύο) πού ήταν και οίκογενειάρχης, έπρεπε νά κάνει κάτι για τά παιδιά του. 'Επαιρνε, άγόραζε λοιπόν από τό φούρνο κουλούρια, κι από ένα γειτονικό άλευροπωλείο μικρά λουκάνικα, είχε και μιá φουφού και καθόταν σέ μιá άκρη τής αυλής τού σχολείου, έψηνε τά λουκάνικα και στά διαλείμματα τά πουλούσε στά παιδιά. Κι έπειδή τά παιδιά τόν γνώριζαν και τόν συμπαθούσαν είχε πολλή δουλειά. Σκέφτηκε σέ κάποια στιγμή. «Γιατί νά μ'ήν μάθω νά φτιάχνω στό σπίτι μου μόνος μου τά λουκάνικα τά βράδνα». Παρακολούθησε σ' ένα εργαστήριο, και σύντομα έμαθε τή δουλειά. 'Ομως στό σπίτι διέθετε πολλά χέρια, άφού είχε και γυναίκα και πολλά παιδιά, σύντομα ζητούσε και πελάτες για νά διαθέτει τά περισευούμενα λουκάνικά του.

Σιγά-σιγά άφησε την εργασία τού σχολείου, δημιούργησε μιá μικρή βιομηχανία άλλαντοποιίας, για νά γίνει μέ τό δημιουργικό πνεύμα του σέ μερικά χρόνια μεγάλη. Καί νά καταστεί μ' αυτή την δημιουργικότητά του ό βασιλιάς τών άλλαντικών σ' εκείνη την πόλη. Καί τόσο πλούσιος πού ύστερα από πολλά χρόνια σχεδίασε και δημιούργησε νέο σύγχρονο και μεγαλύτερο σχολείο. Στην τελετή πού έγινε μίλησε ό Δήμαρχος τής περιοχής, τόν εύχαρίστησε, τόν συνεχάρη για τό έργο του. Καί μεταξύ τών άλλων είχε πεί, στόν παριστάμενο κόσμο και στά παιδιά τού σχολείου. «Σκεφθείτε, φανταστείτε τί θα γινόταν αν ήξερε και γράμματα». Κι εκείνος σ' εκείνο τό σημείο

σεμνά και ταπεινά και χαμογελαστά είπε. «'Αν Δήμαρχέ μου ήξερα γράμματα θα ήμουν σήμερα τό πολύ ένας κλητήρας ή ένας έπιστάτης σέ τούτο τό σχολείο. Μέ απέλυσαν άπ' αυτή τή θέση, έπειδή δέν ήξερα γράμματα. Τότε πιεζόμενος...». Καί στή συνέχεια μέ άπλά λόγια είπε την ιστορία του και μίλησε για την εξέλιξή του. «Προσέξτε λοιπόν, γιατί μέσα σας υπάρχει θησαυρός. Ένα χάρισμα. Δέν χρειάζεται και δέν είναι χάρισμα πάντοτε ή φτώχεια. Μπορεί νά είναι ένας πόθος, ένα όνειρο, μιá μεγάλη άνάγκη, μιá λύπη ή μιá χαρά». Καί ξέρομε από την ιστορία πολλών μεγάλων και τής έπιστήμης άκόμα, πώς άνεδείχθησαν μεγάλοι.

Κάποιος έχασε τό παιδί του από άνίατη νόσο, κι άσχολήθηκε κι άνεκάλυψε τό έμβόλιο αυτής τής νόσου. Ένας γνωστός μεγάλος βιομήχανος, αυτός ό μεγάλος ευεργέτης ό Παναγιώτης 'Αγγελόπουλος άκούστε τί άλλο ώραίο έκαμε. Αυτός μέ τά τρία άδέρφια του, στό 'Αντικαρκινικό τών 'Αθηνών, πριν από δέκα όκτώ περίπου χρόνια, έκαμε, δημιούργησε μέ τά χρήματά του μιá νέα πτέρυγα, κι έφερε και εγκατέστησε ένα μηχανήμα άξίας πολλών εκατομμυρίων, από την Ευρώπη μέ τό όποιο «βομβαρδίζουν» μέ ισότοπα τά μικρόβια τού καρκίνου τού έγκεφάλου. Τί τους είχε ώθήσει; Είχαν χάσει έναν άδελφό από καρκίνο τού έγκεφάλου.

'Υπάρχουν αναρίθμητες περιπτώσεις πού έπιβιβαιώνουν αυτόν τόν κανόνα, πώς υπάρχουν μικρά και μεγάλα χαρίσματα μέσα μας, σέ όλους γενικά τούς ανθρώπους κρυμμένα πού ανακαλύπτονται, ενεργοποιούνται σέ κάποια στιγμή, από κάποια κατάσταση πού εμφανίζεται σέ μιá στιγμή τής ζωής μας ή πού δέν εμφανίζονται και τό χάρισμα μένει μέσα μας άνενεργητο. Αυτό συμβαίνει και σ' όλους τούς γονείς και σέ όλα τά παιδιά μας.

Κάτι, κάποιο περιστατικό, κάποια πίεση, κάποια κατάσταση πού εμφανίζεται σέ κάποια κρίσιμη στιγμή, τούς έπιστρατεύει, για νά τούς άναδείξει καλούς γονείς. Ένα όνειρο, ένας πόθος, νά δώσουν και νά κάμουν τά πάντα, για νά βοηθήσουν, για νά ενισχύσουν, για νά άναδείξουν τά παιδιά τους. Καί από την άλλη μεριά τά παιδιά τους, ίδιες ή παρόμοιες φάσεις θα περάσουν. 'Αν οί γονείς πιεζόμενοι από την φτώχεια κατάφεραν και ενεργοποίησαν κάποια κρυμμένη δύναμή τους και μ' αυτή γίναν πλούσιοι, άσφαλώς δέν θα γίνει και γι' αυτά τό ίδιο. Μπορεί όμως νά τά συγκινήσει σέ κάποια στιγμή κι αυτά τό χάρισμα και ή δημιουργικότητά τού πατέρα, κι αυτή ή συγκίνηση νά γίνει δύναμη μέσα σ' ένα παιδί του και νά θελήσει αυτό νά τόν μιμηθεί. (Συνεχίζεται)

4. Η ΕΠΟΧΙΑΚΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Στὴν παραδοσιακὴ κοινωνία, τὸ χρόνο καί, εἰδικότερα, τὴ χρονικὴ διάρκεια τοῦ ἔτους, σημάδευαν τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἀγροτογεωργικῆς πρωτογενοῦς οἰκονομίας, ὅπως ἦταν ἡ **σπορά**, ὁ **θερισμὸς** καὶ ἡ **συγκομιδὴ** τῶν καρπῶν. Ἡ σπορὰ σημάδευε τοὺς φθινοπωρινοὺς μῆνες, ὁ θερισμὸς καὶ ἡ συγκομιδὴ τὸ καλοκαίρι. Μεγάλῃ ἐπίσης ἐπίδραση στὴ ζωὴ τῶν ἀγροτογεωργῶν ἀσκοῦσαν οἱ τέσσερις ἐποχὲς τοῦ ἔτους καὶ ἰδιαίτερα ἡ ἐναλλαγὴ τους, καθὼς οἱ ἄνθρωποι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ζοῦσαν μέσα στὴ φύση καὶ ἡ ζωὴ τους ἐξαρτιόταν ἄμεσα ἀπὸ τὸ φυσικὸ περιβάλλον καὶ τὶς ἐποχιακὲς κλιματολογικὲς συνθήκες.

Οἱ βασικοὶ αὐτοὶ σταθμοὶ τοῦ ἐτήσιου γεωργικοῦ κύκλου, ὅπως ἦταν φυσικό, συνδυάστηκαν μὲ διαφορὲς κοινωνικὲς καὶ θρησκευτικὲς ἐκδηλώσεις, οἱ ὁποῖες, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, πῆραν τὴ μορφὴ τῶν **ἐτήσιων πανηγύρεων καὶ ἐορτῶν**. Ὡς γνωστόν, στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, τὶς πρώτες ἐβδομάδες τοῦ Ὀκτωβρίου γίνονταν οἱ τελετὲς τῆς Δήμητρας (θεᾶς τῆς γεωργίας), γιὰ τὴν εὐδωσὴ τῆς σπορᾶς καὶ τῆς βλάστησης. Στὸ τέλος Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν ἀνάμιξη τοῦ σιταριοῦ μὲ τὸ σπόρο, ἐορτάζονταν τὰ Θεσμοφόρια. Ἀπὸ τὸ Δεκέμβριο ἕως τὸ Μάρτιο γίνονταν οἱ γιορτὲς τοῦ Διονύσου, γιὰ τὸ πέρας τοῦ τρυγητοῦ καὶ τὴ γονιμότητα τῶν καλλιεργειῶν. Στὶς ἀρχὲς Μαρτίου, γιὰ τὸ ἀνοιγμα τῶν καινούργιων κρασιῶν, ἐτελοῦντο τὰ Ἀνθεστήρια. Στὶς ἀρχὲς Ἰουλίου, μετὰ τὸ ἀλώνισμα, γίνονταν ἡ γιορτὴ τοῦ Δία, τὰ Διυπόλια κ.λπ. (βλ. Ν. Παπαχατζῆ, ὅπ. π. σελ. 146 ἐξ.). Οἱ ἀρχαῖοι Ἑβραῖοι, ἐπίσης, τὸν Ὀκτώβριο, κατὰ τὴ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν τελοῦσαν τὴ γιορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας (Ἐξοδ. κγ' 26, λδ' 22). Στὴν ἀρχαία Αἴγυπτο καὶ σὲ ὅλη τὴν Ἀνατολή, τὴν Ἄνοιξη καὶ τὸ Φθινόπωρο, γίνονταν οἱ τελετὲς τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν θεῶν κ.λπ.

Ὅταν, στοὺς ἀγροτογεωργικοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Μεσογείου, ἐπικράτησε ὁ Χριστιανισμὸς, ἡ Ἐκκλησία προσέλαβε καὶ ἀφομοίωσε τὸν κοινωνικοθρησκευτικὸν χαρακτῆρα τῶν ἐτήσιων ἀγροτικῶν ἐορτῶν, προσδίδοντας σ' αὐτὲς νέο περιεχόμενο. Ἔτσι, οἱ ἐτήσιες ἀγροτικὲς ἐορτὲς συνδυάστηκαν μὲ τὴν ἀνάμνηση τῶν μεγάλων γεγονότων τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας (Γέννηση, Βάπτισμα, Πάθος, Ἀνάσταση, Μεταμόρφωση καὶ Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ κ.λπ.) καὶ τὴν τιμητικὴ μνήμη τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτό, καθιερώθηκαν σταδιακὰ οἱ

Κινητὲς καὶ Ἀκίνητες ἐορτὲς τοῦ χριστιανικοῦ **Ἐορτολογίου**, ποὺ συμπίπτουν μὲ τοὺς σταθμοὺς τοῦ ἐτήσιου γεωργικοῦ κύκλου. Ἔτσι, π.χ. στὰ τέλη Δεκεμβρίου - ἀρχὲς Ἰανουαρίου, στὴν περίοδο ποὺ γίνονταν ἐορτὲς γιὰ τὴ γέννηση τοῦ θεοῦ Ἡλίου, καθιερώθηκαν οἱ ἐορτὲς τῶν **Χριστουγέννων** (πρβλ. καὶ τὴν ἀναφορὰ ποὺ γίνεται στὸ Ἀπολυτίκιο γιὰ τὸ γεγονὸς αὐτό: «*Σὲ προσκυνεῖν τὸν Ἥλιον τῆς Δικαιοσύνης...*») καὶ τῆς **Θείας Ἐπιφανεῖας** (Θεοφάνεια). Στὰ τέλη Ἀπριλίου, τοὺς ἐορτασμοὺς γιὰ τὴν Ἄνοιξη καὶ τὴν ἀνάσταση τῶν χθονίων θεοτήτων ἀντικατέστησαν οἱ ἐορτὲς τοῦ **ἁγίου Γεωργίου** καὶ τῆς **Ἀναστάσεως** τοῦ Χριστοῦ (πρβλ. τὸ Δοξαστικόν: «*Ἀνέτειλε τὸ ἔαρ, δεῦτε εὐοχηθῶμεν. Ἐξέλαμψεν ἡ Ἀνάστασις Χριστοῦ, δεῦτε εὐφρανθῶμεν...*»). Στὶς ἀρχὲς Αὐγούστου, ἀντὶ γιὰ τὶς τελετὲς τῶν Ἀπαρχῶν, καθιερώθηκε ἡ ἐορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία εὐλογεῖ τὶς Ἀπαρχὲς τῶν καρπῶν τῆς γῆς (βλ. Ἱερατικόν, Εὐχὴ εἰς μετάληψιν σταφυλῆς). Στὸ τέλος Ὀκτωβρίου, τὶς ἐορτὲς τῆς σπορᾶς, ἀντικατέστησε ἡ ἐορτὴ τοῦ ἁγίου **Δημητρίου** κ.λπ.

Οἱ ἐτήσιες αὐτὲς ἐορτὲς συνδυάζονται μὲ ἐκκλησιαστικὲς (προσκυνήματα, ἱερὲς Ἀκολουθίες κ.λπ.) καὶ κοινωνικὲς (πανηγύρεις, χοροὺς κ.λπ.) ἐκδηλώσεις, ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ σημαδεύουν τὴ ζωὴ τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Στὴ σύγχρονη ἀστικὴ κοινωνία, ὁ συνδυασμὸς τῶν ἐορτῶν αὐτῶν μὲ τὸ θεσμὸ τῆς ἀργίας διετήρησε καὶ ἐνίσχυσε τὸν κοινωνικοθρησκευτικὸν χαρακτῆρα τους. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο, οἱ ἐτήσιες μεγάλες ἐορτὲς τῆς Ἐκκλησίας σημαδεύουν καὶ σήμερα τὴ ζωὴ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, καθὼς καὶ τὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅμως μέρος, οἱ ἐτήσιες αὐτὲς ἐορτὲς προσέδωσαν ἓνα **ἐθιμικὸ** χαρακτῆρα στὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ περισσότεροι ὀρθόδοξοι νὰ συμμετέχουν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ (ἐκκλησιασμός, θ. Κοινωνία κ.λπ.) **μόνο** στὶς ἐτήσιες αὐτὲς γιορτὲς. Στὴν κατηγορία αὐτὴ ἀνήκουν οἱ περισσότεροι χριστιανοί, τοὺς ὁποίους ἡ «**Θρησκευτικὴ Κοινωνιολογία**» ὀνομάζει «ἐποχιακοὺς» (saisoniers) τὸ δὲ φαινόμενο: «ἐποχιακὴ θρησκευτικότητα».

Στὴν Ἑλλάδα, μποροῦμε νὰ ἐπισημάνουμε δύο σχετικὲς περιπτώσεις. Πρῶτον, τοὺς χριστιανοὺς τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων, ποὺ ἐκκλησιάζονται μόνον τὶς μεγάλες ἐορτὲς τοῦ ἔτους, ὅταν, σὲ συνδυασμὸ μὲ

τις πολυήμερες άργίες, έπιστρέφουν στην έπαρχία και δεύτερον, τους χριστιανούς των χωριών, οι όποιοι, ενώ δέν έκκλησιάζονται τακτικά, κάθε Κυριακή, στο ναό τής πόλης ή του χωριού τους, έν τούτοις δέν παραλείπουν νά συμμετέχουν στις τοπικές έορτές και πανηγύρεις, που γίνονται σέ έξωκλήσια ή σέ ναούς γειτονικών περιοχών.

Και οι μέν χριστιανοί των χωριών, δικαιολογούνται ίσως για την τακτική τους αυτή, διότι, όπως είπαμε, οι έποχιακές έορτές άνταποκρίνονται στο πρόγραμμα τής άγροτογεωργικής ζωής τους. Οι χριστιανοί όμως των πόλεων και ιδίως των μεγάλων άστικών κέντρων δέν δικαιολογούνται νά μη έκκλησιάζονται κάθε Κυριακή, διότι τó Σαββατοκύριακο έχει πιά όριστικά καθιερωθεί ως διήμερο **καθολικής άργίας**.

Οί λειτουργοί τής Έκκλησίας, οι όποιοί διαπιστώνουν καθημερινά την έποχιακή αυτή εύλάβεια και θρησκευτικότητα, έχουν και την ουσιαστική εύθύνη νά έπαναπροσανατολίζουν τους χριστιανούς, στη «**λογική λατρεία**» του Χριστού.

Ειδικότερα, πρέπει νά τονίζουν στους χριστιανούς τά έξής:

α) Η έποχιακή λατρεία είναι «**τυπική λατρεία**» που συνδέεται άμεσα με τις άρχέγονες άντιλήψεις του άνθρώπου, για τόν Θεό, τή φύση και την ύπαρξή του.

Η έποχιακή λατρεία υίοθετήθηκε μέν από την Έκκλησία, δέ θεωρείται όμως ουσιαστικό στοιχείο τής χριστιανικής θρησκευτικότητας. Η έποχιακή εύλάβεια είναι έκφραση άτελους και άνώριμης άκόμη θρησκευτικότητας. Ο άνθρωπος θυμάται τόν Θεό, όχι από άγάπη και εύγνωμοσύνη για την έν Χριστώ σωτηρία, αλλά διότι τó επιβάλλει τó ήμερολόγιο και τó έθιμο (= έθιμικός Χριστιανισμός). Στην περίπτωση αυτή, τó ουσιαστικό, άν και άσυναίσθητο, κίνητρο είναι ή επιθυμία του πρωτογόνου άνθρώπου για επιβίωση. Είναι χαρακτηριστικό, ότι στις έτήσιες αυτές έορτές, οι χριστιανοί μεταξύ τους άνταλλάσσουν συνήθως την εύχη «**και του χρόνου**», που έκφράζει άκριβώς την βαθύτερη επιθυμία του άνθρώπου για επιβίωση και μακροζωία, όπως έτονίσαμε και προηγουμένως.

β) Η χριστιανική εύσέβεια δέν είναι «φυσιολογική», δέν έξαρτάται δηλαδή από τους ρυθμούς και λειτουργίες τής φύσης, αλλά «Χριστοκεντρική». Όπως λέγει ό άγιος Ίωάννης Χρυσόστομος: «**Οί χριστιανοί δέν έορτάζουμε τά χρονικά σημεία. Δέν τιμάμε τόν χρόνο, που τρώει τή ζωή μας. Δέν λατρεύουμε την κτίση ούτε την ύλη ούτε τόν ούρανό ούτε τόν ήλιο ούτε την σελήνη ούτε την γή ούτε τó πύρ ούτε τó νερό. Και προ παντός, δέ λατρεύουμε τόν χρόνο. Μέ τόν χρόνο, όλα γερνούν! Μαζί με όλα γερνάει**

και ό χρόνος. Και αυτός μιá μέρα θά πεθάνει. Έπάνω από όλα είναι μόνο ό Θεός. Έπάνω και από τó χρόνο. Ο Θεός είναι άχρονος. Και αίώνιος. Ο μόνος άθάνατος. Έμείς δέν έορτάζουμε τόν χρόνο! Έορτάζουμε θεία και παράδοξα πράγματα: τις νίκες των Άγίων! Και πρώτα από όλα, τά θαύματα του Χριστού τά θαύματα που έκαμε για τή σωτηρία μας, τότε που είχε γίνει άνθρωπος για μās.

γ) Η χριστιανική εύσέβεια, τέλος, είναι προσωπική σχέση με τόν άναστημένο Χριστό. Η χριστιανική ζωή είναι κάτι πολύ παραπάνω από την πρωτόγονη θρησκευτικότητα, την όποία ρύθμιζαν οι διατάξεις για «**τό φαγητό, τó ποτό, τή γιορτή, την πρωτομηνιά ή τó Σάββατο**» (Κολ. β' 16). Η χριστιανική λατρεία είναι τó περίσσειμα τής καρδιάς που άγαπά τόν Κύριο. Αυτό άλλωστε είχε διακηρύξει και ό Ίδιος: «**Εάν μη περιοσέωση ή δικαιοσύνη ύμων (= οι έκδηλώσεις τής άγάπης σας για μένα) πλείον (τής θρησκευτικότητας) των γραμματέων και των Φαρισαίων, ου μη εισέλθητε εις την βασιλείαν των ούρανών**» (Ματθ. ε' 20). Η όρθόδοξη δέ εύσέβεια ειδικότερα είναι ή λαχτάρα τής ψυχής νά συναντηθεί με τόν Άνασταντα, πρωί - πρωί, στον Όρθρο τής Κυριακής, μέσα στον όλόδροσο κήπο, τόν έπίγειο Παράδεισο που είναι ό ναός...

1. Τά εύρήματα από μιá πρόσφατη σφυγμομέτρηση τής εταιρίας ICAP είναι άποκαλυπτικά: Μόνο τó 13,4% των Έλλήνων Όρθοδόξων έκκλησιάζονται κάθε Κυριακή, τó 23% έκκλησιάζονται 2-3 φορές τó χρόνο και τó 22,1% δέν πάει ποτέ στην εκκλησία. Τó 9,4% εκκλησιάζεται μιá φορά κάθε τρεις μήνες και 13,2% μιá φορά τó μήνα. Δύο - τρεις φορές την έβδομάδα πηγαίνουν στην εκκλησία 2,9% (Έφημερίδα ΒΗΜΑ 27.9.1992).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

* Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Χριστοδοούλου, «**ΝΑ ΣΑΣ ΖΗΣΕΙ!**...». Μιá προσέγγιση στο Μυστήριο του Βαπτίσματος.

Πρόκειται για μιá πρωτότυπη έκδοση ή όποια, μέ απλά λόγια και πολλές έγχρωμες φωτογραφίες, φιλοδοξεί νά ενημερώσει υπεύθυνα τους γονείς που έτοιμάζονται νά βαπτίσουν τó παιδί τους. Ένδεικνυται ως τó πλέον κατάλληλο για νά προσφέρεται από τους ιερούς ναούς στους γονείς και αναδόχους προς ενημέρωσή τους, πριν από τó Μυστήριο του Βαπτίσματος. (Σχήμα 17Χ24 εκ., σελ. 24).

* Έπισκόπου Άγγελου κ. Ευθυμίου, ΕΙΚΟΝΟΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΘΕΟ. Χριστιανική άγωγή προσχολικής ηλικίας. Βοήθημα για Γονείς και Αναδόχους (Σειρά Α', 0-2 ετών).

Είναι τó πρώτο από τά 4 σχήματα βοηθήματα που θά διευκολύνουν τους Γονείς και Αναδόχους στη σωστή χριστιανική άγωγή των βρεφών και των νηπίων (έως 5 ετών), κατάλληλο άκόμη και για Βρεφονόμους, Παιδοκόμους, Νηπιαγωγούς. (Σχήμα 21Χ28 εκ., σελ. 84).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

498. Κατὰ τὴ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ ὅταν διαβά-
ζουμε τὶς ἀκολουθίες τῶν ὡρῶν, ἀρχίζουμε τὴν Γ'
καὶ τὴν Θ' ὥρα μὲ τρισάγιο, ὅπως εἶναι στὰ Ὁρολό-
για ἢ ἀπ' εὐθείας μὲ τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» ὅ-
πως εἶναι στὶς νεώτερες ἐκδόσεις τῆς Τεσσαρακο-
στῆς; (Ἐρώτηση π. Χ. Χ.).

499. Ὅταν τελεῖται ἑσπερινὸς χωρὶς νὰ ἔχει προη-
γηθεῖ ἡ ἀνάγνωση τῆς Θ' ὥρας ἀρχίζουμε μὲ τρισά-
γιο ἢ μὲ τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» καὶ τὸν προοι-
μακό; (Ἐρώτηση π. Ν. Α.).

Κατὰ τὴν ἀκριβῆ τάξη τὸ μεσονυχτικό, ἢ Γ' ὥρα,
ἢ Θ' καὶ τὸ ἀπόδειπνο ἀρχίζουν πάντοτε μὲ τὸ «Βα-
σιλεῦ οὐράνιε...», τὸ τρισάγιο κ.λπ. Ἀντίθετα ἢ Α'
ὥρα, ἢ ΣΤ' ὥρα, τὰ μεσῶρια καὶ ὁ ἑσπερινὸς ἀρχί-
ζουν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν». Ὁ
λόγος εἶναι προφανής. Τὸ «Βασιλεῦ οὐράνιε» καὶ τὸ
τρिसάγιο κ.λπ., μὲ τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν οἱ τέσσερις μνη-
μονευθεῖσες ἀκολουθίες, δὲν ἀνήκουν σ' αὐτές. Δὲν
ἀποτελοῦν δηλαδὴ ὄργανικὸ στοιχεῖο τῆς δομῆς τους,
ὅπως τὸ τρισάγιο κ.λπ. ποὺ λέγονται μετὰ τοὺς ψαλ-
μούς. Τὰ πρῶτα εἶναι στοιχεῖα μιᾶς μικρῆς ἐναρκτη-
ρίου «εἰσαγωγικῆς», ἃς τὴν χαρακτηρίσουμε ἔτσι,
«ἀκολουθίας», ποὺ προτάσσεται ὄχι εἰδικὰ τῶν ἀκο-
λουθιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν ὁμάδων τῶν ἀκολουθιῶν,
τῶν ὁποῖων πρῶτη εἶναι ἡ ἀκολουθία τοῦ μεσονυχτι-
κοῦ, ἢ ἢ Γ' ἢ ἢ Θ' ὥρα ἢ καὶ τὸ ἀπόδειπνο. Ἡ Α',
ἢ ΣΤ' ὥρα καὶ τὰ μεσῶρια ἐπισυνάπτονται πάντοτε
στὶς ἀκολουθίες ποὺ προηγούνται, δηλαδὴ ἢ Α' ὥρα
στὸν ὄρθρο, ἢ ΣΤ' σὴν Γ' ὥρα, ὁ ἑσπερινὸς σὴν
Θ' ὥρα καὶ τὰ μεσῶρια στὶς ἀντίστοιχές τους ἀκο-
λουθίες τῶν ὡρῶν. Ἐπομένως δὲν προτάσσεται αὐ-
τῶν τὸ ἐναρκτήριο τρισάγιο, ἀλλὰ ἀρχίζουν ἀπ' εὐ-
θείας ἀπὸ τὴν κανονικὴ ἐναρξή τους, δηλαδὴ τὸ
«Δεῦτε προσκυνήσωμεν». Κατὰ ἀναγκαῖα λογικὴ συν-
έπεια, ὅταν τὸ ἀρχαῖο τυπικὸ προέβλεπε διακοπὴ με-
τὰ τὸν ὄρθρο καὶ μετὰ τὴν Γ' ὥρα ἢ αὐτοτελῆ τέλεση
κάθε μιᾶς ὥρας, ὅπως στὶς ἀκολουθίες τῶν μεγάλων
ὡρῶν, κάθε μιὰ ὥρα, ἀκόμα καὶ ἢ Α' καὶ ἢ ΣΤ',
ἀρχίζαν μὲ τρισάγιο, ὅπως εἶναι τυπωμένες στὸ
Τριώδιο καὶ στὰ Μηναῖα τοῦ Δεκεμβρίου καὶ τοῦ Ἰα-
νουαρίου.

Στὸ μοναχικὸ δηλαδὴ τυπικὸ ἔχουμε μὲν ἑπτὰ ἀ-
κολουθίες γιὰ τὸν ἱερό ἀριθμὸ τῆς πληρότητος καὶ
κατὰ τὸ ψαλμικὸ «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε ἐπὶ
τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου» (Ψαλμ. 91᾽ 164),
τὶς «ἐπτὰ αἰνέσεις» ἢ τοὺς ἑπτὰ «καιροὺς προσευ-

χῆς», ποὺ ἀρχικὰ ἐτελοῦντο χωριστὰ ὅμως γιὰ πρα-
κτικούς λόγους κατ' οἰκονομίαν ἀποτέλεσαν ἀργότε-
ρα τρεῖς ὁμάδες ἀκολουθιῶν γιὰ τὸ ἱερό πάλι τοῦ
ἀριθμοῦ καὶ κατὰ τὸ ψαλμικὸ «ἑσπέρας καὶ πρωῒ καὶ
μεσημβρίας διηγῆσομαι καὶ ἀπαγγελῶ καὶ εἰσακουσέ-
ται τῆς φωνῆς μου» (Ψαλμ. νδ' 18). Ἐτσι διαμορφώ-
θηκε ἓνα πρακτικὸ καὶ βιώσιμο σύστημα διαδοχῆς
προσευχῆς καὶ ἐργασίας ἢ ἀναπαύσεως σὲ τρεῖς
σταθμοὺς τοῦ νυχθημέρου, καθένας ἀπὸ τοὺς ὁποῖους
περιλαμβάνει, πάλι γιὰ τὸ ἱερό τοῦ ἀριθμοῦ, τρεῖς ἐ-
πὶ μέρος ἀκολουθίες: Μεσονυχτικό, ὄρθρος, Α' ὥρα
— Γ', ΣΤ' ὥρα, τυπικὰ — Θ' ὥρα, ἑσπερινός, ἀπό-
δειπνο. Ἡ συμβατικότητα τοῦ νέου σχήματος (3X3)
εἶναι φανερὴ, γιὰτὶ οὔτε τὰ τυπικὰ ἀριθμοῦνται στοὺς
ἑπτὰ καιροὺς οὔτε τὸ ἀπόδειπνο συνήπτετο στὸν ἐ-
σπερινό, γιὰτὶ μεσολαβοῦσε ἢ τράπεζα καὶ συνήθως
διαβαζόταν «ἐν τοῖς κελλίοις». Ἡ θεολογικὴ πάντως
ἐρμηνεία τὸ ἐδικαίωνε: «Καὶ τρεῖς μὲν οἱ τοῦ ἡμερο-
νυκτίου καιροί, τρεῖς δὲ ἐν ἐκάστῳ καιρῷ καὶ οἱ ὕ-
μνοι, ὡς κατὰ μὲν τοὺς τρεῖς καιροὺς μιμνεῖσθαι τὴν
Ἐκκλησίαν τὸν μέγιστον Δανιὴλ, τρεῖς καθ' ἐκάστην
τῷ Θεῷ προσευχόμενον, ὡς ἐν ταῖς ὁράσεσι γέγρα-
πται (Δαν. 5' 10) κατὰ δὲ τὸ τελεῖν τρεῖς ἀκολου-
θίας ἐν ἐκάστῳ καιρῷ τῶν τριῶν, τὰ ἐννεὰ μιμνεῖσθαι
τάγματα, εἰς τρεῖς τριάδας ὄντα τῷ ἀριθμῷ καὶ ἀσι-
γήτως Θεὸν ἀναμέλλοντα» σχολιάζει ὁ ἅγιος Συμεὼν
Θεσσαλονίκης (Διάλογος, κεφ. 328).

Κάθε λοιπὸν ὁμάδος ἀκολουθιῶν προηγεῖται τὸ
«Εὐλογητὸς ὁ Θεός...» παρόντος ἱερέως ἢ τὸ «Δι' εὐ-
χῶν...» ἐν ἀπουσίᾳ του, τὸ «Βασιλεῦ οὐράνιε...», τὸ
τρिसάγιο, τὸ «Παναγία Τριάς...» καὶ ἡ Κυριακὴ προσ-
ευχῆ. Τὸν σκοπὸ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῆς στὸν ἐκάστοτε
καιρὸ τῆς προσευχῆς ὑπομνηματίζει ἄριστα ὁ ἅγιος
Συμεὼν: «Εἶτα τὸ Πνεῦμα ἐπικαλοῦνται τὸ ἅγιον τὸ
τελειοῦν τὰς προσευχὰς ἐλθεῖν καὶ ἐνοκηνώσαι καὶ
καθάραι καὶ σώσαι ἡμᾶς. Τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα
καθὸ δεῖ οὐκ οἶδαμεν, ἐὰν μὴ ὀδηγηθῶμεν ὑπὸ τοῦ
θείου Πνεύματος, ἐπεὶ καὶ δι' αὐτοῦ ζῶμεν καὶ δι'
αὐτοῦ προσευχόμεθα, Παῦλος φησι καὶ ἐν αὐτῷ κρᾶ-
ζομεν "Ἀββὰ ὁ Πατήρ" (Ρωμ. η' 26.15. Γαλάτ. δ'
6). Καὶ τὸν τρισάγιον εὐθὺς τοὺς ἀγγέλους μιμούμε-
νοι καὶ τὸ "Παναγία Τριάς" διὰ τὸν ἀπὸ τῆς Τριάδος
ἔλεον καὶ τὴν ἴσῃν αἰνεσιν τῶν ἀγγέλων καὶ τὴν ὁμο-
λογίαν τοῦ ἐν Τριάδι μόνου Θεοῦ. Εἶτα καὶ τὴν πα-
ραδοθεῖσαν προσευχὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου... Καὶ τοῦ ἱε-

(Συνέχεια στή σελ. 74)

Ἔστω καὶ στὸ παραπέντε

ΤΟΥ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἄλλα περιμέναμε

Εἶναι σύνηθες, σὲ περιπτώσεις ποὺ συμβαίνουν γεγονότα παράδοξα καὶ ἀπίθανα, ἀντίθετα ἀπὸ κάθε πρόβλεψη ἐξελέξεως τῶν πραγμάτων, ν' ἀναφωνοῦμε ἐκπληκτοί: «μά, εἶναι δυνατόν!». Ἄλλες φορές μάλιστα «νὰ πέφτουμε ἀπὸ τὰ σύννεφα», ὅταν ἄλλα περιμένουμε καὶ ἄλλα μᾶς ἔρχονται, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ μεριά φίλων ἢ καταστάσεων ποὺ δὲν μπορούσαμε ποτὲ νὰ φανταστοῦμε ὅτι θὰ ἔδειχναν διαφορετικὴ συμπεριφορὰ ἀπὸ τὴν ἀναμενόμενη ἢ τουλάχιστον ἀπὸ ἐκείνη ποὺ νομίζαμε ἢ ποὺ πιστεύαμε ὡς ἀναμενόμενη.

Πόσες φορές δὲν ἀπογοητευόμαστε ὅταν οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς καὶ οἱ περιστάσεις μᾶς ὀδηγοῦν σὲ τέτοιου τύπου διαπιστώσεις, ὅταν τὸ καλὸ ποὺ κάνεις ἀνταποδίδεται μὲ κακό, ὅταν ἡ εὐλικρινειὰ σου συναντᾶ τὸ ψεῦδος, ὅταν ἡ εὐθύτητά σου ἀντιμετωπίζει πλαγιοδρομήσεις τοῦ ἄλλου, ὅταν ἡ συνέπεια βρίσκεται ἀντιμέτωπη μὲ ἀνακολουθίες σὲ μόνιμη βάση.

Σ' ἔμαθαν νὰ εἶσαι συνεπῆς καὶ εὐθύς, εὐλικρινῆς, καλὸς κάγαθός, ἄδολος. Καὶ πιστέψες ἢ σ' ἔκαναν νὰ τὸ πιστέψεις, ὅτι τότε, ὅλα θὰ πηγαιναν ρολοῖ στὴ ζωὴ σου, ὅλα θὰ σοῦ ἔρχονταν βολικὰ καὶ καθὼς πρέπει καὶ στρωτά. Καὶ πορεύτηκες μὴ ὀλόκληρη ζωὴ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο σκέψεως καὶ συμπεριφορᾶς. Γιὰ ἓνα διάστημα πιθανὸν τὰ πράγματα νὰ κυλοῦσαν ἔτσι. Κάποιες ἐξαιρέσεις μέσα σου νὰ λογίζονταν ὡς τονίζουσες τὸν κανόνα κι ἐξακολουθοῦσες νὰ πορεύεσαι μὲ τὸν τρόπο ποὺ σ' εἶχαν μάθει.

Ἀφέλεια καὶ ἀφελότητα

Μεγαλώνοντας ὅμως, οἱ ἐξαιρέσεις ἄρχισαν νὰ πληθαίνουν κι ἀναρωτιόσουνα γιὰ τὸν ἢ τοὺς κανόνες. Γιατί δὲν μοῦ πᾶνε καλὰ τὰ πράγματα; Τί σήμαινε ἡ «εὐτυχία» στὴ ζωὴ ποὺ μᾶς ὑπόσχονταν μὲ τὰ τραγούδια τους οἱ καθοδηγοί μας («ὄσοι θέλουνε χαρὰ κι εὐτυχία στὴ ζωὴ τους...»); Μήπως ἐμεῖς ὑπῆρξαμε ἀρκετὰ ἀφελεῖς γιὰ νὰ πιστέψουμε σὲ μιὰ εὐτυχία ἀνέφελη, σ' ἓνα δρόμο ἀνθόσπαρτο, χωρὶς ἐμπόδια, χωρὶς στάσεις, χωρὶς πισωγυρίσματα.

«Ἀφελεῖς», βέβαια, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι εἴχαμε «ἀφ-αιρέσει» συστατικὰ στοιχεῖα τῆς πραγματικότητας. Κι ἀντὶ μὲ τὴν ἀφαίρεση νὰ τονίσουμε τὴν οὐσία τῶν πραγμάτων, ἀφαιρέσαμε στοιχεῖα ποὺ προφανῶς μᾶς δυσκόλευαν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἔχουμε ψευδῆ εἰκόνα τῆς πραγματικότητας, ἀφοῦ εἴχαμε ἐκ τῶν προτέρων ἀποκλείσει τὰ μελανὰ σημεῖα μέσῳ πολλαπλῶν φίλτρων. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο κρατοῦσαμε στὰ χέρια μας μιὰ ρετουσαρισμένη φωτογραφία ἀντὶ γιὰ τὴν πραγματικότητα, ποὺ συνήθως δὲν εἶναι οὔτε ἄσπρη οὔτε μαύρη ἀλλὰ μᾶλλον ἀσπρόμαυρη.

Χριστιανικὴ ζωὴ σήμαινε μιὰ ζωὴ χωρὶς δυσκολίες, χωρὶς ἐμπόδια. Τουλάχιστον ὄχι προερχόμενα ἀπὸ χριστιανούς. Πόσο καὶ πόσα δὲν μᾶς στοίχισε αὐτὴ μας ἡ «ἀφέλεια», αὐτὴ ἡ μονομερῆς ἀντίληψη γιὰ πρόσωπα καὶ καταστάσεις. Γιατί ἀκόμα καὶ στὴν καλλίτερη περίπτωση τῶν καλῶν προθέσεων καὶ τῆς «καλῆς πίστεως» οἱ ἀδυναμίες ὅλων μας, τὰ πάθη, ὁ πονηρός, δίνουν καθημερινὰ τὸ «παρὼν» στὴ ζωὴ μας. Σ' αὐτὴ μας τὴν ἀφέλεια πιστέψαμε στὸ μονοσήμαντο, στὸ μονοδιάστατο, στὸ μονόφθαλμο καὶ μονόπλευρο κείμενο τῆς πραγματικότητας. Τὶς ἐσχατολογικὲς ὑποσχέσεις τὶς πῆραμε γιὰ τωρινὲς πραγματοποιήσεις.

Διαβεβαιώσεις καὶ βεβαιότητα

Ξεχάσαμε, ὅτι ἡ μοναδικὴ ἐπαγγελία ποὺ περικλείει δυνάμει ὅλες τὶς ἄλλες ἔγκειται στὴ ρητὴ διαβεβαίωση τοῦ Κυρίου ὅτι «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ'

ΚΑΙ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΗ

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑ

«Δεῦρο Ἐλισσαίε Προφήτα εἶπε ἐμφανῶς· Τί τὸ ξύλον ἐκεῖνο, ὃ εἰς τὸ ὕδωρ καθήκες; — Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ· δι' οὗ βάθους τῆς φθορᾶς ἀνειλκύσθημεν».

(Ὡδὴ ζ' κανόνος Κυριακῆς Σταυροπροσκυνήσεως)

Ἡ Γ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν, δηλαδὴ τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, εἶναι ἀρρηκτα συνδεδεμένη μὲ τὸ ἱερότερο σύμβολο τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸν Τίμιο Σταυρὸ. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ βρίσκεται στὴ μέση ἀκριβῶς τῆς περιόδου τῆς αὐστηρῆς νηστείας καὶ τῶν ἄλλων πνευματικῶν ἀγῶνων. «Οἱ τὰ πάντα καλῶς διαταξάμενοι θεῖοι Πατέρες» ἔχουν ὀρίσει νὰ προβάλλεται τὴν Κυριακὴ αὐτὴ ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ προσφέρε-

ται στοὺς πιστοὺς νὰ τὸν προσκυνήσουν. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ λέγεται Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

Μὲ τὴν προσκύνηση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ οἱ πιστοὶ παίρνουμε δύναμη, γιὰ νὰ συνεχίσουμε τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνες καὶ ἰδιαίτερα ἐκεῖνον τῆς πολυήμερης καὶ αὐστηρῆς νηστείας. Παράλληλα προετοιμαζόμαστε, γιὰ νὰ παρακολουθήσουμε τὴν πορεία τοῦ θείου δράματος, τὴν ἀνάβαση τοῦ Χριστοῦ στὸ Σταυρὸ καὶ

ὕμνων εἶμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθαίου κη' 20). Αὐτὴ ἡ συναίσθησις τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου κοντὰ μας μᾶς κάνει νὰ μὴ φοβόμαστε τὸ κακὸ κι ὅλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου. Ὁ προφητᾶνᾶξ Δαβὶδ μᾶς ὑποδεικνύει τὴν ὀρθὴ στάση σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις. «Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ» (Ψαλμὸς κβ' 4).

Τὸ ἴδιο πνεῦμα ἐπικρατοῦσε στὴν προτροπὴ τῶν γονέων μας νὰ ἐπαναλαμβάνουμε ὅταν εἴμαστε μόνοι καὶ φοβισμένοι τὴ φράση «Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ κι ὅλα τὰ κακὰ σκορπᾷ», πού ξόριζε τοὺς φόβους μας ὅταν εἴμασταν μικρά. Ἡ καρδιακὴ προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλέησόν με» —καταστάλαγμα τῆς Παραδόσεως καὶ πεμπτουσίας τῆς ὀρθόδοξης πνευματικῆς ζωῆς καὶ πρακτικῆς— συνοδεύει τὴ ζωὴ μας στὰ ὠριμά μας χρόνια προσκαλώντας τὸν Ἰησοῦ ὡς συνοδοιπόρο μας.

Οἱ δύο φράσεις - κλειδιά: «Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἶμι — σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ», μᾶς ὁδηγοῦν ἀπὸ τὴ διαβεβαίωση τοῦ Ἰησοῦ στὴ δικὴ μας βεβαιότητα, πού μὲ τὸ ἔλεός Του ριζώνει μέσα μας καὶ μᾶς δίνει ἐλπίδα. Μιὰ τέτοια σιγουριὰ ἀπαιτεῖ μακρὰ πορεία δικὴ μας καὶ μέγα ἔλεος ἐκ μέρους Του.

Κάλλιο ἀργὰ παρὰ ποτὲ

«Δὲν περίμενα ποτὲ νὰ φθάσω στὰ πενήντα πέντε μου χρόνια γιὰ νὰ κατασταλάξω σὲ μιὰ τέτοια νοοτροπία πού εἰρήνεψε τὴ ζωὴ μου», μοῦ ἐξομολογεῖτο καλὸς φίλος πού ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ γιορτάζει ἐφέτος τὴν πεντηχοστὴ πέμπτη ἐπέ-

τειο τῶν γενεθλίων του. «Πρὶν, τὰ ἐβλεπα ὅλα τελείως διαφορετικὰ, περίμενα τὰ πάντα νὰ κυλήσουν “κατ' εὐχὴν”· μόνο πού τὰ σκεπτόμουν ἢ τὰ διατύπων ἔλπιζα ὅτι θὰ πραγματοποιοῦνταν κίβλας μὲ τὴ μαγικὴ ἐπιφώνηση “πέστο κι ἔγινε”. Ἀφοῦ ἤμουνα “καλὸς” ὅλα ἔπρεπε νὰ πᾶνε καλά· πρὸς τί οἱ ἀντιθέσεις, πρὸς τί ὁ πόλεμος, πρὸς τί οἱ ἀντιξοότητες, οἱ ἀναποδιές, τὰ ἐμπόδια... Ἐμένα πάντα μ' ἕνα μόνιμο “πρὸς τί;” καὶ στενοχωριόμουν καὶ δὲν μπορούσα νὰ χαρῶ οὔτε καὶ τὰ λίγα, ἐλάχιστα καλά πού μοῦ συνέβαιναν. Ἡ ὅλα ἢ τίποτε, ἀπαιτοῦσα.

» Ὁ καλὸς Θεὸς ὅμως “ἔστω καὶ στὸ παραπέντε” —τὸ 55 τῆς ἡλικίας μου μοῦ ὑποβάλλει τὸ καὶ 55' τῶν ὠρῶν— μοῦ ἀνοίξε τὰ μάτια, καὶ τὰ δύο, γιὰ νὰ σταματήσω νὰ βλέπω μονόφθαλμα ἢ νὰ περπατᾷ στὰ τυφλὰ μὲ σφαλισμένα καὶ τὰ δύο μου μάτια». «Ἐέρεις», μοῦ εἶπε στὸ τέλος: «αἰσθάνομαι ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπῆρξε πολὺ ἐλεήμων μαζί μου ἀποκαλύπτοντάς μου καὶ κάνοντάς με νὰ κατανοήσω αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀλήθεια».

Πράγματι, σκέφτηκα, ἀνάμεσα σ' ὅλες τὶς ἄλλες προσωνυμίες τοῦ Κυρίου μας αὐτὴ τοῦ Ἐλεήμονος τοῦ ταιριάζει ἀπόλυτα. Δὲν εἶχε ἄδικο, λοιπόν, ὁ Φώτης Κόντογλου, ὁ μακαριστὸς ἐκεῖνος ὀρθόδοξος ἀγιογράφος, πού ἀγιογράφησε ὡς τελευταία του εἰκόνα, λίγο πρὶν τὴν κοίμησή του τὸ 1965, τὴν εἰκόνα πού ἐπέγραψε: «Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Ἐλεήμων».

Ἡ πεποίθησις τοῦ φίλου μου συναντᾷ τὴ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας ἀποτυπωμένη θεσπέσια ἀπὸ τὸν χρωστήρα ἐνὸς ἐκλεκτοῦ τέκνου Της.

Κύριε ἐλέησον!

κατόπιν τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεώς του. Τόσο ἡ θυσία του ὅσο καὶ ὁ θρίαμβος τῆς Ἀναστάσεώς του ἔγιναν γιὰ τὴ δική μας ἀποκατάσταση στὸ Θεὸ καὶ τὴ σωτηρία μας.

«Τὸ ξύλον τὸ ἅγιον», «ὁ πανσεβάσμιος Σταυρὸς» μετὰ τὴν ἐορτὴ τῆς προσκυνήσεώς του δίνει τὴν ἀφορμὴ νὰ στρέψουμε σ' αὐτὸν τὴν προσοχή μας καὶ μετὰ ὁδηγὸ ἕναν ὕμνο του νὰ ἀναφεροῦμε μετὰ σύντομο τρόπο σὲ τρεῖς πλευρὰς τοῦ θεματός του. Συγκεκριμένα α) σὲ προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις του, β) στὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ γ) στοὺς σταυροὺς ποὺ σηκώνουμε στὴ ζωὴ μας οἱ ἄνθρωποι.

α) Προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι γεμάτη ἀπὸ διάφορα στοιχεῖα καὶ περιστατικά, τύπους καὶ εἰκόνες, ποὺ γράφηκαν πολλοὺς αἰῶνες ἐνωρίτερα καὶ ἀναφέρονται στὸν εὐεργετικὸ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ.

Ὅλες οἱ προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις τοῦ Σταυροῦ, ὅπως καὶ ἄλλων θεμάτων, ἔχουν γραφεῖ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀντιληφθεῖ τὸ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 71)

ῥεῶς τὸ τελευταῖον τῆς εὐχῆς εἰς δοξολογίαν εἰρηκότος, τὸ «Κύριε, ἐλέησον» δωδεκάκις λέγεται διὰ τὸ δωδεκάωρον τῆς νυκτός ὡς καὶ τῆ ἡμέρα διὰ τὸ αὐτῆς δωδεκάωρον» (Διάλογος, κεφ. 305).

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω καὶ σύμφωνα πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν πατέρων ποὺ προέταξαν τὰ εἰσαγωγικὰ αὐτὰ στοιχεῖα στὶς ἐνάρξεις τῶν καιρῶν προσευχῆς καὶ κατὰ τὸ νόημα ποὺ δίδεται σ' αὐτά, θὰ πρέπει νὰ προτάσσονται μόνο στὴν πρώτη ἀπὸ τὶς ἀκολουθίες τῆς κάθε μίας ομάδος ἀκολουθιῶν. Ἄν λέγονται συναπτῶς, θὰ παραλείπονται, ἔστω καὶ ἂν κατὰ τὴν παλαιότερα τάξη ποὺ διασώζεται στὰ ἐντυπα προβλέπεται νὰ λεχθῶν (Γ' ὥρα, Θ' ὥρα κατὰ τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστή, μεγάλες ὥρες κ.λπ.). Ἀντίστροφα καὶ κατὰ συνέπεια πρὸς ὅσα εἶπαμε, ὅταν δὲν προβλέπεται ἀπὸ τὴν παλαιότερα τάξη τὸ «Βασιλεῦ οὐράνιε...» κ.λπ. καὶ σήμερα ἡ ἀκολουθία αὐτὴ τελεῖται χωρὶς νὰ ἐπισυνάπτεται σὲ ἄλλη (ὅπως ἐνδεχομένως ὁ ὄρθρος χωρὶς τὸ μεσονυκτικόν, ὁ ἔσπερινός χωρὶς τὴν Θ' ὥρα), τότε θὰ πρέπει νὰ λέγεται κανονικὰ μετὰ τὸ «Εὐλόγητός...» τὸ «Βασιλεῦ οὐράνιε...», τὸ τρισάγιο καὶ ἡ Κυριακὴ προσευχὴ. Αὐτὸ τουλάχιστον διδάσκει ἡ παράδοση.

Τὸ ἐναρκτήριο τρισάγιο στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ ιδιόρρυθμη περίπτωσι, θὰ μᾶς ἀπασχολήσει στὴν ἐπόμενη ἀπάντησι.

ὑποκυπτόμενον βαθύτερον καὶ οὐσιαστικὸν νόημα ἢ θέμα τοὺς ὄχι μόνον ἄλλοι ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Προφῆτες, οἱ ὅποιοι τὶς προανήγγειλαν εἴτε μετὰ τὸ λόγον εἴτε μετὰ τὴ γραφίδα τοὺς.

Ἡ πρώτη προτύπωσι τοῦ Σταυροῦ συναντᾶται στὴν κοιλάδα τοῦ Παραδείσου τῆς Ἑδέμ. Ἐκεῖ οἱ Πρωτόπλαστοι δὲ γνώριζαν ἁμαρτία καὶ ζούσαν χωρὶς νὰ ἔχουν ἰδέα γιὰ φθορὰ καὶ γιὰ θάνατον. Αὐτὸ βέβαιον συνέβαινε μέχρι τὴν ἡμέρα τῆς πώσεώς τοὺς. Ἦταν τότε τὸ κάθε τι «ῥαῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς βρώσιν» (Γενέσ. β' 8). Ἐκεῖ «ἐν μέσῳ τοῦ Παραδείσου», ἀνάμεσα στὴ φυσικὴ δημιουργία, ἦσαν καὶ «τὸ ξύλον τῆς ζωῆς» καὶ «τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ» (Γενέσ. β' 10).

Μετὰ τὴν ἐντολὴ ποὺ ἔδωκε ὁ Θεὸς στοὺς πρωτόπλαστον, τὰ δύο αὐτὰ ξύλα, τῆς ζωῆς καὶ τῆς γνώσεως, ἐκάλυπτε κάποιον μυστήριον. Ὅταν ἡ μεσολαβητικὴ πονηρὴ ἐνέργεια τοῦ διαβόλου ὁδήγησε τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐὰ στὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, κατέλυσαν τὸ μυστήριον τοῦ ἐνὸς ξύλου. Εἶχαν ὁμως τὴ φοβερὴ καὶ δύστηνη συνέπεια νὰ διαχθῶν ἀπὸ τὴν Ἑδέμ καὶ νὰ χάσουν τὸ ἀνέκφραστο μεγαλεῖον τῆς. Φεύγοντας δὲ ἀπὸ τὸν Παράδεισον ἔχασαν καὶ τὴ δυνατότητα νὰ γευθῶν τοὺς καρποὺς τοῦ ἄλλου ξύλου, τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. Ἔτσι παρέμεινε σ' αὐτοὺς ἄγνωστο καὶ ἀνερμήνευτο τὸ μυστήριον ποὺ ἐκάλυπτε τὸ δεύτερον ξύλον.

Ὅτι ὁμως δὲν ἔγινε τότε γνωστὸ, πραγματοποιήθηκε ἀργότερον, στοὺς χρόνους τῆς χάριτος. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρόσφερε στὸν ἄνθρωπον τοὺς καρποὺς τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅποτε λύθηκε καὶ αὐτοῦ τὸ μυστήριον. Μόνον ποὺ ἔγιναν ὅλα μετὰ διαφορετικὸν τρόπον.

Ποῖός μοροῦσε, ἀλήθεια, νὰ φαντασθεῖ ὅτι θὰ γινόταν ἄνθρωπος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Ἡ, ἀκόμη, ὅτι θὰ καταδικαζόταν ν' ἀνεβεῖ στὸ ἀτιμωτικὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ καὶ νὰ θυσιαστῆ; Καὶ ὅτι ὁ καρπὸς τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ τὸ τίμιον σῶμα καὶ τὸ ἄχραντον αἷμα τοῦ Ἐσταυρωμένου, θὰ ἔσχιζε τὸ χειρόγραφο τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ θὰ τοῦ χάριζε τὴ ζωὴ τῆς αἰωνιότητος; «Σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ» λέγει ὁ Ἱερέας τὴν ὥρα ποὺ κοινωνεῖ τοὺς πιστοὺς. Καὶ προσθέτει: «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον».

Γιὰ νὰ προσέξουν οἱ χριστιανοὶ τὶς προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις ποὺ περιέχονται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, πρῶτος ἔδωκε ἀφορμὴ ὁ Κύριος. Στὸ διάλογόν του μετὰ τὸν ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων Νικόδημον, μεταξὺ ἄλλων, εἶπε ὅτι «καθὼς Μωϋσῆς ὑψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. γ' 14-15).

(Συνεχίζεται)

Οι κυβερνήσεις τής Ευρωπαϊκής Κοινότητας μπροστά στο πρόβλημα τών αιρέσεων και τής παραθρησκείας

Τού π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

β) Τò κείμενο τής Έκθεσης

Θεωρούμε βασικό νά αναφερθοῦμε στό περιεχόμενο τής Έκθεσης τής Όμοσπονδιακής Υπουργοῦ, πού ἔγινε ἡ ἀφετηρία ὄλων τών ἐνεργειῶν ἀπό μέρος τής Όμοσπονδιακής Κυβέρνησης, οἱ ὁποῖες ἀκολούθησαν.

1. Τὰ αἷτια

Κατ' ἀρχὴν ἡ Έκθεση κάνει σύντομη ἀναφορὰ στό αἷτια ἐξαπλώσεως τών «Θρησκείων τής Νεότητος» μεταξύ νέων κυρίως ἀνθρώπων.

«Ἡ Όμοσπονδιακή Κυβέρνηση παρατηρεῖ ὅτι πολυάριθμοι νέοι ἄνθρωποι, ἐν μέρει γιά διαφορετικούς λόγους, ἀποφεύγουν τὴν ἀντιπαράθεση μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ ἀρνούνται τὴ συμμετοχὴ τους στὴν κοινωνικὴ διαδικασία (Prozess). Ἡ Όμοσπονδιακή Κυβέρνηση βλέπει τὴν στροφή πρὸς τὴς θρησκείες τής νεότητος ὡς μορφή αὐτῆς τής φυγῆς ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Ὅπως καὶ σὲ ἄλλες μορφές φυγῆς, καὶ ἐδῶ συντελοῦν διάφοροι ὑποκειμενικοὶ καὶ ἀντικειμενικοὶ παράγοντες.

»Οἱ νέοι, στὴν προσπάθειά τους νά ἀποδεσμευθοῦν ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι, νά ἀναπτύξουν τὴ δική τους ταυτότητα καὶ νά προσδιορίσουν τὸ ρόλο τους στὸν κόσμο τών ἐνηλίκων, βρίσκονται μπροστά σὲ ἕνα δύσκολο πρόβλημα. Αἰσθάνονται ἀντιμέτωποι μὲ πολυάριθμες δυνατότητες ταυτότητας καὶ προσφορὲς νοήματος καὶ δὲν μποροῦν σὲ ὅλες τὴς περιπτώσεις νά βασισταοῦν σὲ μιὰ βοήθεια προσανατολισμοῦ, ἡ ὁποία στηρίζεται.

»Ἄν ὀδηγηθοῦν σὲ ἰδιαίτερες καταστάσεις κρίσεως, σὲ δυσκολίες στὴν ἐκπαίδευση ἢ στὴν ἐργασία ἢ ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἀποτυχημένη σχέση, ταυτόχρονα, οἱ μορφὲς ἐπεξεργασίας τής κρίσεως εἶναι ἀνεπτυγμένες ἀνεπαρκῶς καὶ οἱ νεαροὶ ἄνθρωποι συναντοῦν μιὰ κλειστὴ ὁμάδα πού τοὺς ὑπόσχεται τὴν ἐκπλήρωση ὄλων τών ἐπιθυμιῶν τους. Μπορεῖ νά ὀδηγηθοῦν σὲ μιὰ ἀπόφαση, «νά καταστρέψουν πίσω τους ὅλες τὴς γέφυρες». Ὑστερα ἀπὸ τὴς ἀρχικὲς ἐντυπωσιακὲς ἐμπειρίες ἐντάσσονται σὲ μιὰ ὁμάδα, πού ὑπόσχεται μικροπρόθεσμα τὴ λύση ὄλων τών προβλημάτων καὶ τών δυσκολιῶν. Μιὰ τέτοια ἀπόφαση ὀφείλεται ἀσφαλῶς καὶ σὲ βαθειὰ συναισθηματικὰ κενὰ καθὼς καὶ σὲ ἔλλειψη κοινωνικῆς ἐμπειρίας.

»Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό, τὸ φαινόμενο τών θρησκείων τής νεότητος ἐπισημαίνει ἐλλείψεις στὴν

μετάδοση τών ἀξιών. Οἱ οἰκογένειες, τὰ σχολεῖα καὶ οἱ ἐκκλησίαι δὲν εἶναι πάντοτε σὲ θέση νά μεταδώσουν τὸν κόσμο τών ἀξιών καὶ τὴ νοηματοδότησή τους κατὰ τρόπο πού οἱ νέοι ἄνθρωποι νά μποροῦν μ' αὐτὰ νά ἀναπτύξουν ἕνα συσχετισμὸ ἐρμηνεύσεως, πού θὰ τοὺς στηρίζεται στὴν καθημερινή τους ἐμπειρία. Ὅμως ἡ βουβανάρα ἢ ἡ ὑποανάπτυξη στὸ χῶρο τών ὑπαρξιακῶν ἐμπειριῶν καὶ ἐρωτημάτων προσφέρει καλὸ ἔδαφος γιά ἀπλοϊκὲς προσφορὲς, πού παρουσιάζουν μιὰ ἐυκολονόητη ἀπάντηση σὲ ὅλα τὰ ἐρωτήματα καὶ μιὰ μικρόχρονη ἱκανοποίηση ἐσωτερικῶν πόθων καὶ προσφέρουν κατ' ἀρχὴν μιὰ τέτοια ἐμπειρία.

»Ἐτοί ἢ Όμοσπονδιακή Κυβέρνηση βλέπει τὸ ρεῦμα πρὸς αὐτὲς τὴς ὁμάδες, τὴς συνέπειές τους γιά τὰ μέλη καὶ τὸ περιβάλλον τους ὄχι ἀπλῶς ὡς ἀτομικὸ πρόβλημα. Μεταξύ ἄλλων, σ' αὐτὸ τὸ σημείο βρίσκεται μιὰ ἀναφορὰ στὴς δυσκολίες πού μποροῦν νά δημιουργηθοῦν σὲ μιὰ κοινωνία μὲ ὑψηλὴ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη, προκειμένου νά ἀνταποκριθεῖ στὴς συναισθηματικὲς ἀνάγκες καὶ στό θρησκευτικὰ ἐνδιαφέροντα νεαρῶν ἀνθρώπων» (Jugendreligionen in der Bundesrepublik, σ. 5).

2. Οἱ ὁμάδες

Στὴν Έκθεση τής Όμοσπονδιακής Κυβέρνησης περιλαμβάνονται διάφορες ὁμάδες

Κατ' ἀρχὴν ἀναφέρεται ἡ ὀργάνωση τοῦ Κορεάτη ψευδομεσσία San Myung Mun, ὁ ὁποῖος «οἰκοδόμησε μιὰ θρησκευτικὰ ριζωμένη ἰδεολογικο-πολιτικὴ ὀργάνωση, πού ἐπιθυμεῖ νά μετασηματίσει τὸν κόσμο μὲ βάση τὴς "θεῖες Ἀρχές"... ἡ ὁμάδα εἶναι πολὺ κλειστὴ καὶ διευθύνεται ἀπολυταρχικά. Τὸ πρόγραμμα τής ἡμέρας γιά τὰ μέλη εἶναι ὀλοκληρωτικὰ δομημένο. Μέλη ὀδηγήθηκαν σὲ σημείο πού νά παραδώσουν στὴν ὀργάνωση ὄλη τὴν περιουσία τους. Ὁ ἰδρυτὴς Mun εἶναι κυρίαρχος μιᾶς οἰκονομικῆς αὐτοκρατορίας πού διακλαδώνεται εὐρύτατα καὶ περιλαμβάνει ἀπὸ ἐξαγωγὲς τσαγιοῦ Ginseng μέχρι τὴν παραγωγή ὀπλων».

Στὴν Έκθεση ὑπογραμμίζεται γιά τὴν ἴδια ὀργάνωση πὼς «ἡ ἰδεαλιστικὴ ἐρμηνεία τής πραγματικότητας, ἢ καλλιέργεια τής ἀπόλυτης ὑποταγῆς στὴν ὁμάδα καὶ ἡ συναισθητικὴ ὅτι ἀνήκει κανεὶς στὴν ἔλιτ ἐντυπωσιάζουν πολλοὺς νέους ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ κίνδυνος τής "ἐνδογαμίας"

σης» και της καταστροφικής πίεσης της ομάδας πάνω στα έπι μέρους άτομα είναι μεγαλύτερες».

Καταστροφικές συνέπειες για την προσωπικότητα των θυμάτων έχει και ή διαρχική αντίληψη που διαιρεί τον κόσμο και τους ανθρώπους σε καλούς και κακούς, σωσμένους και μη σωσμένους, αντικομμουνιστές και κομμουνιστές κ.ο.κ. και δημιουργεί μ' αυτό τον τρόπο μιὰ κοινωνική απομόνωση, που φθάνει μέχρι την απόρριψη όλων εκείνων που δεν είναι μέλη. Η ικανότητα επικοινωνίας με ανθρώπους που σκέπτονται διαφορετικά υποτιμάται. Όταν κανείς εγκαταλείπει την ομάδα, ή προηγούμενη πολιτική αντίληψη περι κόσμου δημιουργεί ισχυρό συναίσθημα ένοχής».

Στην Έκθεση περιλαμβάνεται και ή οργάνωση των «Παιδιών του Θεού» ή ή «Οικογένεια της Αγάπης», με «μεσσία» τον Davis Berg, που διαδίδεται με τα όνομαζόμενα «Γράμματα του Μω». Η σωτηρία μπροστά στην όλική καταστροφή του κόσμου είναι δυνατή μόνο με την ένταξη σ' αυτή την ομάδα, με την «επανάσταση των παιδιών του Θεού».

Κατ' αρχήν ό νεοπροσήλυτος αισθάνεται να τον περιβάλλουν με αγάπη και ζεστασιά. Όμως όταν ένταχθεί στην ομάδα γίνεται θύμα έκμετάλλευσης και όφείλει να υποταγεί στις δομές της ομάδας. Στο διάστημα της ανάπτυξης της, ή ομάδα αυτή έλαβε πορνογραφικό χαρακτήρα. Τα μέλη οδηγούνται σε όλοκληρωτική αποκοπή από το περιβάλλον.

Άλλη ομάδα στην όποία αναφέρεται ή «Έκθεση» είναι ή «Διεθνής Έταιρία για την Συνείδηση του Κρίσινα» (Χάρε Κρίσινα). Η κίνηση έγείρει άπολύτη άπαίτηση στα μέλη της, με όρκους και ιεραρχικές δομές αυθεντίας. Από τον καθένα απαιτείται όλοκληρωτική υποταγή και τέλεια αποκοπή από τον μέχρι τώρα κόσμο του. Εισέρχεται σε ένα έντελώς διαφορετικό κόσμο, που «ή έσωτερική αίσθηση και σκέψη, ό τρόπος ζωής και ή ήθική του είναι διαμετρικά αντίθετα από τα παλαιά. Από τη στιγμή της ένταξης του ό «μοναχός» ζει σ' αυτή την ανταγωνιστική αντίθεση. Μόνο λίγοι είναι σε θέση να άντέξουν μιὰ τέτοια ριζική αντίθεση. Γι' αυτό και ύφίσταται μεγάλος κίνδυνος να υποκύψει κανείς σε μιὰ λαθεμένη άπόφαση ή να συντριβεί έσωτερικά από τις παρουσιαζόμενες αντίθεσεις».

Η Έκθεση αναφέρεται στη συνέχεια στο Γκουρού Μαχαράτζι και στην ομάδα του «Άποστολή Θείου Φωτός». Το «θρησκευτικό» της μήνυμα επικεντρώνεται όλοκληρωτικά στον γκουρού,

που λατρεύεται ως Δάσκαλος και Θεός. Η κίνηση αυτή έχει έξωτερικούς όπαδούς και έσωτερικούς, που ζούν σε κοινόβιο (Ashram).

Κατά την ίδια Έκθεση ή «Έκκλησία της Σαιεντόλοτζυ» (Scientology Church) εμφανίζεται ως «θρησκευτική έπιστήμη που εφαρμόζεται για την αύξηση της πνευματικής έλευθερίας, της νοημοσύνης και των ικανοτήτων, προκειμένου να παραχθεί ή συνείδηση της άθανασίας».

«Σύμφωνα με την εικόνα που παρουσιάζει είναι κατά πρώτο λόγο μιὰ κερδοσκοπική επιχείρηση με μιὰ σειρά μικρών όργανώσεων στην περιοχή έπιρροής της... που προσφέρει σεμινάρια έναντι ύψηλης άμοιβής με σκοπό την αυτο-έλευθερία... Με το ύψηλό ιδανικό της όλοκληρωτικής έλευθερίας δικαιώνεται μάλλον μιὰ άδίστακτη μεταχείριση των ανθρώπων. Αυτό συμβαίνει με τα μέλη που δεν άνταποκρίνονται στην ιδιαίτερη ήθική της ομάδας, καθώς και για έξωτερικά άτομα που άσκούν κριτική».

Για την κίνηση του Έπερβατικού Διαλογισμού του γκουρού Μαχαρίσι Μαχές Γιόγκι αναφέρεται πως με βάση τη λεγόμενη «Έπιστήμη της Δημιουργικής Διανοίας» διαδίδει μιὰ «ψυχο-τεχνική για χαλάρωση και άνώτερη συνείδηση». Αυτή την τεχνική την πουλάει με τη μορφή σεμιναρίων σε τιμή που κυμαίνεται μεταξύ 400 και 10.000 γερμανικών μάρκων.

Πρόκειται για πράξη διαλογισμού ίνδουίστικης προέλευσης, που προσαρμόστηκε από τον γκουρού Μαχαρίσι στις ανάγκες της Δύσης. «Ο Έπερβατικός Διαλογισμός πρέπει να έκληφθεί ως θρησκευτική κίνηση, άκόμη και αν δείχνει σαν να πρόκειται για έπιστημονική ύπόθεση. Πέρα από την προσφορά της χαλάρωσης, θεωρεί τον έαυτό του ως «πρωτοβουλία που ένώνει όλες τις οικογενειακές προσδοκίες της ανθρωπότητας». Στην Έκθεση αναφέρεται πως εκτός από θετικές εκθέσεις έμπειρίας σχετικά με την επίδραση χαλάρωσης αυτής της τεχνικής, «στην Όμοσπονδιακή Δημοκρατία, σε μιὰ σειρά από περιπτώσεις που έγιναν γνωστές, ό ένισχυμένος διαλογισμός και ή βαθμιαία αποκοπή από το περιβάλλον, ιδιαίτερα σε νέους ανθρώπους, προξένησαν βαρείες ψυχικές διαταραχές».

(Συνεχίζεται)

Καθηγ. Άνδρέου Θεοδώρου
ΑΜΩΜΟΙ ΕΝ ΟΔΩ ΑΛΛΗΛΟΥΪΑ
Σχόλιο έρημηνευτικό στη Νεκρώσιμη Άκολουθία
Έκδ. Άποστολικής Διακονίας

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Του κ. ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗ

Όσοσο αυτή ή άνθιση τών έρτζιανών στο χώρο τής Έκκλησίας, δέν πρέπει νά παραμείνει μόνο στην άριθμητική και ίσως στην τεχνολογική κατάκτηση!

Οί σύγχρονες έπικοινωνιακές ανάγκες είναι μεγάλες. Και οί προκλητικοί καιροί άπαιτούν πνευματική εύθύνη, όχι τή συνθησιμένη! Που σημαίνει, ότι και τά προγράμματα θά πρέπει νά βρίσκονται σέ μια συνεχή έγρήγορη. Και τά θέματά τους, ό τρόπος παρουσίασης – αίσθητικός και πνευματικός – νά περιέχει τόν παράγοντα τού άπρόοπτου. Τής έκπληξης. Τού δυνατόν άπρόσμενου και γι' αυτό άκροαματικά άποτελεσματικού και άποδοτικού.

Γιά νά συμβεί όμως αυτό, πρέπει ν' ανοίξουν πιά διάπλατα οί πόρτες τών Ραδιοσταθμών τής Έκκλησίας σέ νέες άκροάσεις.

Είναι άνάγκη οί παράγοντες τών έρτζιανών τής Έκκλησίας νά καλέσουν άπό τά πέρατα τής οικουμένης νέες φωνές, νέους ήχους, νέες δυνάμεις, νέες ύπευθυνότητες γιά ν' άκουστούν και νά ανανεώσουν τó όπλοστάσιο τών πνευματικών και άπολογητικών έπιχειρημάτων τής Έκκλησίας.

Είναι γεγονός άναμφισβήτητο, ότι ή δήθεν «έλευθερη» Ραδιοφωνία και Τηλεοψία περι πολλών άλλων τυρβάζει, έκτός άπό τó νά άσχολεΐται με τά καυτά προβλήματα τού άνθρώπου, τής κοινωνίας και ειδικότερα τής Ελλάδας. Φλυαρεί όλο τó εικοσιτετράωρο! "Η βομβαρδίζει άνελέητα τόν άποχαυνωμένο νοΐ με διαφημίσεις, παραπλανητικά καταπότια, κουτσομπολιά, ψεύδη, μίση και βαρετές κομματικές διενέξεις, που στο σύνολό τους έχουν άπογοητεύσει έπικίνδυνα τó λαό.

«Παρατηρείται ειδικότερα, ότι τó περιεχόμενον και ή ποιότητα τών έκπομπών, σέ ό,τι άφορā τή χρησιμοποιοΐμενη γλώσσα, τήν ιστορία, τά ήθη, έθιμα και παραδόσεις τού λαού μας, τά έθνικά θέματα και τήν Όρθόδοξον Έκκλησιολογικήν μας παράδοση, είναι κατά κανόνα πολύ ύποβαθμισμένα και πολλές φορές άντίθετα πρòς τήν αλήθειαν και τās πεποιθήσεις τού λαού μας» (Ε. Δ. Θεοδώρου, «Διαπιστώσεις και προτάσεις διά τά ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα», Άθήνα 1986). Και βέβαια, κάθε άλλο, παρά άδέσμευτη είναι!..

Έξάλλου ό πόλεμος, ή κινδυνολογία, ό ύλισμός, ή άθεΐα, ή άπρέπεια, ή ύβρις, μέσα σ' ένα κλίμα ύποπτης οΐδετερότητας και δήθεν πλουραλισμού, άποτελούν τά θέματα τών περισσότερων ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών Σταθμών με κάποιες πάντοτε άξιέπαινες διαφοροποιήσεις.

«Οί δημοσιογράφοι, ναρκωμένοι άπό τήν πλύση

έγκεφάλου που κάνουν οί ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί και όχι μόνον...» (Τό Βήμα, 22.12.1991), ούτε που καταλαβαίνουν τήν παιδευτική, κοινωνική και πνευματική άποστολή τους στο σύγχρονο κόσμο τής τεχνολογίας και τής πληροφορικής. Με συνέπεια τó ραδιόφωνο και τ' άλλα μέσα ένημέρωσης νά μη γίνονται οΐσιαστικό βοήθημα στην καθημερι-

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

νή ζωή τού άνθρώπου, αλλά νά άποτελούν χαμένο χρόνο.

«... έχει παρατηρηθεί ότι άπό τά προγράμματα τών μη κρατικών σταθμών λείπουν έκπομπές που άπό τή φύση τους έχουν χαμηλή άκροαματικότητα, όπως έκπομπές πολιτιστικού περιεχομένου, κλασικής μουσικής, τζάζ κ.λπ.» («Πίσω άπό τήν ραδιοφωνική εύφορία», Καθημερινή, 4.12.88).

Άν και είναι κάποιον ύπεύθυνον τής μη κρατικής ραδιοφωνίας, οί όποιοι ύποστηρίζουν ότι: «Τó ραδιόφωνο πρέπει νά είναι όχι μόνο μουσική, όχι μόνο ειδήσεις, όχι μόνο ένημέρωση, αλλά πρέπει νά δίνει και κοινωνικά μηνύματα» (όπ. άν.).

Έτσι ή πληροφορηση τού λαού σήμερα άπό τά Μαζικά Μέσα Ένημέρωσης έμφανίζεται κακή, άνεύθυνη και πολλές φορές έπικίνδυνη, άφού χρησιμοποΐει άνενόχλητα και τó ψεύδος, τή διαστρέβλωση, τήν ύπουλη οΐδετερότητα, άκόμα και τήν παραπλάνηση. (Συνεχίζεται)

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Λίπασμα αωνιότητος!

Κυριακή 7 Μαρτίου. Α' τών Νηστειών, τῆς Ὁρθοδοξίας, «ἐν ἧ ἀνάμνησιν ποιούμεθα τῆς ἀνασηλώσεως τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν Εἰκόνων, γενομένης παρὰ τῶν ἀειμνήστων Αὐτοκρατόρων Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας, ἐπὶ τῆς πατριαρχίας τοῦ ἁγίου ὁμολογητοῦ Μεθοδίου».

«... Οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφώνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν, οὕτω φρονούμεν, οὕτω λαλοῦμεν, οὕτω κηρῦσσομεν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ τοὺς Αὐτοῦ Ἁγίους ἐν λόγοις τιμῶντες, ἐν συγγραφαῖς, ἐν νοήμασιν, ἐν θυσίαις, ἐν ναοῖς, ἐν εἰκονίσμασι, τὸν μὲν ὡς Θεὸν καὶ Δεσπότην προσκυνοῦντες καὶ σέβοντες, τοὺς δὲ διὰ τὸν κοινὸν Δεσπότην ὡς Αὐτοῦ γνησίους θεράποντας τιμῶντες καὶ τὴν κατὰ σχέσιν προσκύνησιν ἀπονέμοντες. Αὕτη ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων, αὕτη ἡ πίστις τὴν Οἰκουμένην ἐστηρίξεν. Ἐπὶ τούτοις, τοὺς τῆς εὐσεβείας κήρυκας ἀδελφικῶς τε καὶ πατροποθητῶς εἰς δόξαν καὶ τιμὴν τῆς εὐσεβείας, ὑπὲρ ἧς ἠγωνίσαντο, ἀνευφημοῦμεν καὶ λέγομεν:

»Τῶν τῆς Ὁρθοδοξίας προμάχων εὐσεβῶν Βασιλέων, ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν, Ἀρχιερέων, Διδασκάλων, Μαρτύρων, Ὁμολογητῶν, αἰωνία ἡ μνήμη».

Μέλη, ὅλοι αὐτοὶ τῆς Θριαμβεύουσας Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦν πολυτιμότερο «λίπασμα αἰωνιότητος». Φωτεινὰ ὄροσημα γιὰ ὅλους ἐμᾶς, τὰ μέλη τῆς Στρατευόμενης Ἐκκλησίας, ἀνανεώνουν στὴν καρδιά μας τὴν ὑπόσχεση: «Οὐκ ἀπαρνησώμεθά σε, φίλη Ὁρθοδοξία!»

Δολοφόνοι στὴν ἔκτη Δημοτικῶν...

Συγκλονισμένη εἶναι ὁλόκληρη ἡ Βρετανία ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπη δολοφονία ἐνδὸς 2χρονου ἀγοριοῦ, τὸ ὁποῖο – ἀφοῦ διέφυγε γιὰ δευτερόλεπτα ἀπὸ τὴν προσοχὴ τῆς μητέρας του – ἔπεσε στὰ χέρια δύο ἀνηλίκων, ποὺ τὸ ἀπήγαγαν καὶ στὴ συνέχεια τὸ σκότωσαν.

Ἡ ἀπαγωγή ἐγίνε σὲ ἐμπορικὸ κέντρο τοῦ Λίβερπουλ καὶ κατεγράφη ἀπὸ τὶς κάμερες ἀσφαλείας. Ἡ ἀστυνομία, μὲ τὴ βοήθεια τῶν ὑπερσύγχρονων μηχανημάτων τῆς ΝΑΣΑ, προβάλλει ξανὰ καὶ ξανὰ τὸ βίντεο καὶ προσπαθεῖ νὰ βρεῖ περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τοὺς δύο ἀνήλικους δολοφόνους, οἱ ὁποῖοι δὲν πρέπει νὰ εἶναι πάνω ἀπὸ 12-13 χρόνων!...

Ὁ βρετανικὸς Τύπος περιγράφει μὲ φρίκη τὰ πορτρέτα τῶν μικρῶν δολοφόνων, ἐνῶ ἡ Ἀστυνομία μιλάει γιὰ τὸ πιὸ ἀπεχθὲς ἐγκλημα τῶν τελευταίων 25 χρόνων. Τὸ πτώμα τοῦ μικροῦ βρέθηκε τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς φριχτὰ κακοποιημένο. Τὸν εἶχαν σκοτώσει χτυπώντας τον μὲ σίδερα καὶ τοῦβλα καὶ στὴ συνέχεια τὸν τοποθέτησαν ἐπάνω στὶς σιδηροδρομικὲς γραμμές, ὅπου καὶ διαμελίσθηκε ἀπὸ διερχόμενο τρένο.

Παρακαλῶ νὰ συγκρατηθεῖ τὸ ὅτι οἱ ΔΟΛΟΦΟΝΟΙ δὲν εἶναι πάνω ἀπὸ 12-13 χρόνων...

Γονεῖς, δολοφόνοι δύο φορές

Κάτι σάν... συνέχεια τοῦ προηγούμενου:

Ἡ Βρετανικὴ Ἀστυνομία συνέλαβε τελικὰ τὴ μητέρα τοῦ 11χρονου κοριτσιοῦ, ἡ ὁποία ἄφησε μόνη τὴν κόρη της στὸ σπίτι καὶ ἐκεῖνη πῆγε διακοπὲς στὴν Ἰσπανία... Ἡ Γιάσμιν Γκίμπσον, 31 χρόνων, συνελήφθη κατὰ τὴν ἐπιστροφή της στὸ ἀεροδρόμιο Χίθροου τοῦ Λονδίνου.

Τὴν ὥρα ποὺ οἱ ἀστυνομικοὶ ὄδηγοῦσαν τὴν «κυρία» Γκίμπσον στὸ περιπολικὸ ποὺ τὴν περίμενε ἔξω ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο, κλαίγοντας δήλωνε: «Δὲν ἔκανα κάτι κακό. Τὴν προσκάλεσα νὰ ἔλθει μαζί μου ἀλλὰ ἐκεῖνη ἀρνήθηκε...».

Ἄν οἱ ἀνήλικοι δολοφόνοι τοῦ προηγούμενου σχολίου ἔχουν κάποιο «ἐλαφρυντικὸ» κακῆς, ἴσως, ἀνατροφῆς, ἢ ἀνεκδιήγητη αὐτὴ μητέρα, ὑπεύθυνη γιὰ τὸ «εὖ ζῆν» τῆς συνομήλικης – τῶν ἀγοριῶν – κόρης, πόσα... ἐπιβαρυντικὰ ἔχει;

Στὸ πρόσωπό της, ἀσφαλῶς, καταδικάζονται ὅλοι οἱ ἀνάξιοι γονεῖς, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς τίμησε μὲ τὸν μέγιστο τίτλο τοῦ συνδημιουργοῦ...

Ὅχι ἀπλῶς ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν καλὴ ἀνατροφή, ἀλλὰ «φροντίζοντας» γιὰ τὸ ἀντίθετο, γίνονται ἐκεῖνοι πρῶτα, δολοφόνοι δύο φορές...

Η Γ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ

Του κ. ΝΙΚ. Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑ, Θεολόγου

Β. Ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ τονίσῃ ἐπανειλημμένως εἰς τὴν παρούσαν Κατήχησιν τὴν Μεσσιανικότητα τοῦ Ἰησοῦ καὶ θὰ τεκμηριώσῃ τὴν ἀποψίν του αὐτὴν χρησιμοποιοῦν τὸν συσχετισμὸν Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Κατ' ἀρχάς, ὡς ἀπόδειξιν τῆς Θεότητος τοῦ Υἱοῦ, θὰ φέρῃ τὸ κλασσικὸν χωρίον τῆς Γενέσεως «ποιήσωμεν ἄνθρωπον... κατ' εἰκόνα ἡμετέραν»¹, ὅπου ἡ εἰκὼν δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸν Πατέρα. Ἐνταῦθα, ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς «ποιήσωμεν» ὑποκρύπτει συνεργασίαν καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅπου ἡ Θεότης δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ συμπεριλαμβάνει καὶ τὸν Υἱόν. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δημιούργημα μόνον τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς καὶ πρὸ τῆς Ἐνανθρωπήσεως. Κατὰ παρόμοιον τρόπον, ἡ πληθυντικὴ ἔκφρασις «καὶ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρά πῦρ καὶ θείον, παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»¹⁴ ὑποδηλώνει συνεργασίαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ προκειμένου νὰ συντελεσθῇ ἡ καταστροφὴ τῶν Σοδόμων.

Ὁ ἅγιος Πατὴρ θὰ συσχετίσῃ τὴν Θεοφάνειαν εἰς τὸν Μωϋσῆν πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας» ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός»¹, καὶ ἐπομένως ἡ Θεοφάνεια δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Υἱόν. Ἐν συνεχείᾳ, θὰ τονίσῃ τὸ ἀκατάληπτον καὶ τὸ ἀόρατον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς θείας ρήσεως, ἡ ὁποία διευτυπώθη εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, «οὐδεὶς ὄψεται τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται»¹⁶. Ὁ ἅγιος θὰ εἴπῃ ὅτι, ἐπειδὴ οὐδεὶς δύναται νὰ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, διὰ νὰ ζήσουν πάντες πνευματικῶς. Ὁ ἅγιος θὰ ἀναφερθῇ εἰς τὴν Θεοφάνειαν τοῦ Θαβώρ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, διότι ἐφοβήθησαν. Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντέξουν τὴν λαμπρότητα τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, ἔστω καὶ ἐν μέρει, πῶς θὰ ἠδύναντο νὰ ἀτενίσουν αὐτὴν τὴν Φύσιν τοῦ Θεοῦ; Ἐπίσης θὰ ἀναφερθῇ εἰς τὴν Θεοφάνειαν πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ἡ ὁποία ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν δυνατότητα αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἦτο μικρὸς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Θεϊαν Μεγαλειότητα.

Ὁ Θεῖος Πατὴρ θὰ συνεχίσῃ τὸν συσχετισμὸν Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, μὲ ἀναφορὰν εἰς τὴν Τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Μεσσιανικότητα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Ἰουδαίων. Οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Μωϋσῆν «ἐγὼ παρελεύσομαι πρῶτερός σου τῆ δόξῃ μου, καὶ καλέσω ἐν ὀνόματι Κυρίου ἐναντίον σου»⁷ εἶναι ἐνδεικτικοὶ τῆς συνεσιασμένης διδασκαλίας περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ ὄχι πλήρως ἀποκεκαλυμμένης. Ὡσαύτως, οἱ λόγοι: «κατέ-

βη Κύριος ἐν νεφέλῃ καὶ παρέστη αὐτῷ ἐκεῖ καὶ ἐκάλεσε τῷ ὀνόματι Κυρίου. Καὶ παρήλθε Κύριος πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσε· Κύριος, Κύριος...»⁸ εἶναι στοιχεῖα ἀποδεικτικὰ τῶν σχέσεων τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἐφ' ὅσον Κύριος εἶναι ὁ Υἱὸς ὁ προσφωνῶν τὸν Πατέρα.

Τὸ χωρίον «ἔλεπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου»⁹ προσάγεται ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου, ὡς ἀποδεικτικὸν στοιχεῖον τῆς Θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ρῆσις ἀναφέρεται ὄχι εἰς δούλον, ἀλλὰ εἰς Κύριον, εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς Πατὴρ ὑπέταξε τὰ πάντα. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν Κυριότητα ὄχι μὲ ἀρπαγὴν, ἀλλὰ μὲ φυσικὸν τρόπον, διότι ὁ Θεὸς Πατὴρ ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ἔδωσε αὐτὴν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Υἱόν. Τὸ χωρίον «πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου»²⁰ δὲν εἰσάγει χρονικότητα εἰς τὰς σχέσεις Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, διότι ἡ παράδοσις τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ Πατρὸς εἰς τὸν Υἱὸν δὲν σημαίνει ὅτι προηγουμένως δὲν εἶχε αὐτὴν. Ὁ ἅγιος Πατὴρ θὰ καταδείξῃ τὴν Κυριότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ δι' ἄλλων χωρίων τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὁ λόγος τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τοὺς Ποιμένας κατὰ τὴν Γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ «Εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν Χριστὸς Κύριος σήμερον ἐν πόλει Δαβὶδ»¹ καὶ τὸ Ἀποστολικὸν «τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· οὗτός ἐστι πάντων Κύριος»²² ἐξυπονοοῦν πλήρη κυριότητα τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τῶν πάντων. Ἀγγελοι, ἀρχάγγελοι, ἀρχαί, ἐξουσίαι, τὰ πάντα εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν πλήρη Κυριότητα τοῦ Υἱοῦ. Μετὰ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ Κυρίου, ἦλθον ἄγγελοι καὶ διηκόνουν τὸν Ἰησοῦν ὡς ὑπηρεταί, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο ἀποδεικτικὸν Κυριότητος. Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῇ ὁ Ἰησοῦς, ἔλαβε ὁ Γαβριὴλ ἐξουσίαν νὰ ὑπηρετῇ Αὐτόν. Μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, Ἄγγελος μετέφερεν εἰς τὰς γυναῖκας τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς Ἀναστάσεως ὑπηρετῶν τὸν Θεόν. Ἡ κατάληξις τοῦ ἁγίου εἰς αὐτὴν τὴν παράγραφον θὰ εἶναι ὅτι ἓνας εἶναι ὁ Θεὸς Πατὴρ, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐκπηγάζουν τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς ἐμπιστευόμεθα ἑαυτοὺς εἰς Αὐτόν καὶ ἓνας εἶναι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, διὰ τοῦ ὁποῖου δημιουργοῦνται τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' Αὐτοῦ ἀνεγεννήθημεν.

13. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 120, στ. 12-13 (Πρβλ. Γεν. 1,26).

14. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 120, στ. 20-21 (Γεν. 19,24).

15. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 120, στ. 25-26 (Α' Κορ. 10,4).

16. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 120, στ. 32 (Πρβλ. Ἐξ. 33,20).

17. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 121, στ. 9-10 (Πρβλ. Ἐξ. 33,19).

18. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 121, στ. 12-15 (Πρβλ. Ἐξ. 34,56).

19. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 121, στ. 21 (Ψαλμ. 109,1).

20. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 121, στ. 29 (Ματθ. 11,27· Λουκ. 10,22).

21. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 121, στ. 33-34 (Πρβλ. Λουκ. 2,10).

22. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 121, στ. 35-36 (Πράξ. 10,36).

* Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελ. ... τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τεύχους.

Για τις νέες ταυτότητες και τόν ΕΚΑΜ

ο ύφυπουργός Έσωτερικών κ. Άγγελος Μπρατάκος με τὸ ὑπ' ἀρ. 28750/695/27.1.93 ἔγγραφό του, ἀπαντώντας σὲ ὑπόμνημα τοῦ ΕΛ.ΚΙ.Σ. ἀναφέρει:

«1. Μὲ τὸ Νόμο 1988/1991 «Τροποποίηση διατάξεων τοῦ Ν. 1599/1986, Σχέσεις Κράτους – Πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας καὶ ἄλλες διατάξεις», δὲν καθιερώνεται κανένας νέος ΕΚΑΜ (Ένιαῖος Κωδικὸς Ἀριθμὸς Μητρώου), ἀντίθετα μάλιστα μὲ τὸ ἄρθρο 6 αὐτοῦ καταργοῦνται οἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 2 καὶ 5 τοῦ Ν. 1599/1986, ποὺ ἀναφέρονται στὴν καθιέρωση τοῦ ΕΚΑΜ.

Ἐπίσης, σὺν νέες ταυτότητες, δὲν ὑπάρχει σὲ καμία μορφή ὁ ἀριθμὸς μὲ τὴν ἐνδειξη 666, οὔτε καὶ κανένα στοιχεῖο ποὺ νὰ εἶναι ἀντίθετο πρὸς τὴν Χριστιανικὴ Ἐθρσκειά καὶ τὶς Χριστ. παραδόσεις.

2. Τὰ ὁποιοδήποτε στοιχεῖα ποὺ θὰ φέρει ἡ ταυτότητα (ὅπως λωρίδα ὀπτικῆς ἀνάγνωσης ποὺ ἀναφέρεται στὸ ὑπόμνημά σας κ.λπ.), ἀποσκοποῦν στὴ διευκόλυνση τῶν συναλλαγῶν καὶ μετακινήσεων τῶν πολιτῶν καὶ στὴ διασφάλιση τῆς ταυτότητας ἀπὸ τυχόν ἀπόπειρα παραποίησης ἀπὸ παραχαράκτες καὶ δὲν στοχεύουν ὅπουδήποτε ἄλλου.

Ἐποιοδήποτε, λοιπόν, ἰσχυρισμοὶ ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου εἶναι ἀβάσιμοι».

Βέβαια, παρόμοιες διαβεβαιώσεις ἔχουν δοθεῖ – γραπτῶς καὶ προφορικῶς – καὶ ἄλλοτε, γιὰ νὰ διαψευθοῦν ἀργότερα ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἰδίων ἢ νεότερων ὑπουργῶν... Ἐνῶ, ὅπως διαβάζουμε στὸ «Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο» (Τὰ νέα τῆς Συνόδου), ἐπίσημη ἔκδοση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος (τεύχος Ἰαν. 1993), «μὲ ψήφισμα ποὺ ἐνέκρινε ἡ Ὀλομέλεια (τοῦ Κοινοβουλίου), καλεῖται ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση νὰ ἀναθεωρήσει τὴν ἀπόφασή της ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑποχρεωτικὴ ἀναφορά τοῦ θρσκειύματος στὴν ἀστυνομικὴ ταυτότητα». Ὁ κ. Παπαγιαννάκης (τοῦ Συνασπισμοῦ) συμφώνησε μὲ τὴν ἀποψη τοῦ ψηφίσματος, ἐνῶ ὁ κ. Χατζηγεωργίου (τῆς Ν.Δ.) ἀνέφερε πῶς «ὁ ἀρμόδιος ὑπουργὸς τὸν διαβεβαίωσε ὅτι θὰ ὑπάρξει τροπολογία μὲ τὴν ὁποία θὰ διευθετηθεῖ τὸ ζήτημα πρὸς τὴν κατεῦθυνση ποὺ ἐπιθυμεῖ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο».

Εἶδηση γιὰ ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ κατανάλωση!

Ἱεραπόστολος προάγεται σὲ Ἐπίσκοπο

Μὲ πρόταση τοῦ Πατριάρχου καὶ κανονικὲς ψήφους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (συνεδρία 18 Φεβρουαρίου), ὁ ἀρχιμ. κ. Σωτήριος Τράμπας, ποὺ ἀπὸ τὸ 1975 ὑπηρετεῖ στὴν Κορέα ὡς ὑπεύθυνος τῆς Ὀρθοδόξου Ἱεραποστολῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, ἐξελέγη παμψηφεί Βοηθὸς Ἐπίσκοπος παρὰ τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Νέας Ζηλανδίας κ. Διονυσίῳ, γιὰ τὴν ἐξαρχικὴ δικαιοδοσία στὴν Κορέα, μὲ τὸν τίτλο «τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Ζήλων».

Ὁ ἐψηφισμένος Ἐπίσκοπος ὑπηρετήσε ὡς ἱεροκήρυκας καὶ Γεν. Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μηθύμνης, στρατιωτικὸς ἱεροκήρυκας, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἱερατ. προϊστάμενος τοῦ ἰ. ναοῦ Ἀγίας Σκέπης Παπάγου καὶ

ἀπὸ 1.12.1975 ἐργάζεται ἱεραποστολικά στὴν Ἄπω Ἀνατολὴ (Hong Kong, Φιλιππίνες, Ἰνδονησία, Σιγκαπούρη, Ἰνδία), μὲ ἔδρα τὴ Σεοῦλ (Κορέα), ὡς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος. Ἀπὸ τὸ 1982 διευθύνει τὸ Ὀρθόδοξο Θεολογικὸ Σεμινάριο (Σεοῦλ), ἀπὸ τὸ 1985 εἶναι ὑπεύθυνος τοῦ Ἱεραποστολικοῦ Ὄργανισμοῦ «Orthodox Eastern Mission» ποὺ ἴδρυσε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

χεῖο. Στὴν Κορέα, ἐκτὸς τῆς ἐνορίας τῆς Σεοῦλ, ἱδρύθηκαν τέσσερις Κοινότητες καὶ μία ἱερὰ Μονή. Γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ του ἔργο ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπένευμε στὸν π. Σωτήριο τὸ χαλκοῦν μετάλλιο τῆς.

Ἡ χειροτονία σὲ Ἐπίσκοπο θὰ γίνῃ τὴν Γ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν (21 Μαρτίου) στὴν Κορέα.

Τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου

λόγω ἀλλαγῆς, οἱ νέοι ἀριθμοὶ τηλεφῶνων εἶναι: Γραφεῖο Σεβασμιωτάτου (0271) 44.044, Γεν. Ἀρχιερ. Ἐπιτρόπου καὶ Γραφείων 44.045. Telefax 44.046.

465.623.195 δρχ. γιὰ τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο

τῆς διέθεσε κατὰ τὸ 1992 ἡ Ἱ. Μητρόπολις Ἡλείας. Ἰδοῦ μερικὰ ὀνόματα μόνο τῶν ἱδρυμάτων τῆς: **Ἄσυλα ἀνιάτων** καὶ κατακοίκων γερόντων (Νέα Βασιλειάδα Λαστέικων, Ἄγιος Νικόλαος Βάρδας), **Γηροκομεῖα** (Παναγία Βλαχερνῶν Κ. Παναγίας Κυλλήνης, Παναγία ἢ Καθολικὴ Γαστούνης), **Οἰκοτροφεία** (Φούφειο στὴν Ἀθήνα ἀνεγειρόμενο, Θεοδωρίδειο θηλέων Ἀθηνῶν, Ἄπ. Παῦλος Φραγκαβίλλας ἀρρένων, Δρέκειο φοιτητικὸ ἀρρένων Πατρῶν, Οἰκοτροφεῖο – κατασκήνωση Λαμπείας), **Ὀρφανοτροφεία** (ἀρρένων Ἄγ. Νικόλαος Σπάτων, θηλέων Ἄγία Φιλοθέη Πύργου), **Σχολές** (Βυζ. Μουσικῆς καὶ Ἀγιογραφίας Εἰσοδιωτίσης, Κοπτικῆς – Ραπτικῆς «ἡ Ἄγία Αἰκατερίνη» Ἀμαλιάδος), Γενικὸ **Φιλόπρωχο** Ταμεῖο.

Ἡ ἰ. Μονὴ Εὐαγγελισμοῦ Ὀρμυλίας

ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἄλλο, τόσο εὐφρημα γνωστὸ στὸ Πα-νελλήνιο καὶ στὸ ἐξωτερικὸ, ἔργο τῆς, κυκλοφόρησε τελευταῖα δύο ἀκόμη κασέτες μὲ θαυμάσια ἀπόδοση θεομητορικῶν καὶ Ἐόρτιων ὕμνων. Στὰ **«Θεομητορικά»** ὁ χορὸς τῶν Μοναζουσῶν ψάλλει: Εἰσαγωγή. Χαῖρε Μαρία. – Ἀκατάληπτόν ἐστι. – Τὴν ώραίότητα. – Δεῦτε λαοί, Ἀλλότριον, Μυστικὸς εἶ. – Θεοτόκε Παρθένη – Ἀξιόν ἐστιν. – Λόγον ἀγαθόν. – Ἀνοιξω τὸ στόμα μου. – Χαῖροις Ἄνασσα. – Δόξα, ταῖς τῆς Παναχράντου, Καὶ νῦν, ταῖς τῆς Θεοτόκου. – Ὅτε ἡ μετὰστασις – Σήμερον τῆς σωτηρίας. Στὰ **«Ἐόρτια»**: Εἰσαγωγή. Πάντες ἀγρυπνήσωμεν. – Μακάριος ἀνήρ. – Τί σοι προσενέγκωμεν. – Θάμβος. – Δόξα. Αἶμα καὶ πῦρ. – Τί ἀνταποδώσωμεν. – Χριστὸς ἀνέστη. – Πλούσιοι ἐπώχευσαν. – Τυπικά. – Δόξα. Ὅπου ἐπισκίαση. – Τὴν οἰκουμένην. – Ἐτοιμή ἡ καρδιά μου.